

**Національний університет біоресурсів і природокористування України
Кафедра інтегрованого захисту та карантину рослин**

**НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ
(ISO, МФСЗ, ДСТУ),
ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «КАРАНТИН РОСЛИН»**

,

Київ – 2015

УДК 006:378.147:632(035)

ББК 44.151

С35

Представлено довідковий перелік нормативних документів, що використовуються при вивченні навчальних дисциплін спеціальності «Карантин рослин». У довіднику наведений глосарій найбільш уживаних фітосанітарних термінів, які зустрічаються у вітчизняній та європейській літературі та процедура розробки міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів. Матеріали можуть бути використані студентами спеціальності «Захист рослин», фахівцями з карантину та захисту рослин.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри **інтегрованого захисту та карантину рослин** протокол № 1 від «2» вересня 2014 року.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету захисту рослин, біотехнологій та екології, протокол **№ 4 від «19» вересня 2015** року.

Укладачі:

Сикало О.О., к.с-г.н, доцент, **Чернега Т.О.**, к.с-г.н, доцент, **Дащенко А.В.**, к.с-г.н

Рецензенти:

Пилипенко Л.А., доктор біологічних наук, старший науковий співробітник Інституту захисту рослин НААН України

Антоненко О.Ф., доктор с.-г.наук, професор кафедри фітопатології імені В.Ф. Пересипкіна НУБіП України

Навчальне видання

Нормативні документи (ISO, МФСЗ, ДСТУ), що використовуються при викладанні дисциплін спеціалізації «Карантин рослин»

Довідник для студентів спеціальності «Карантин рослин» «Захист рослин»,

Відповідальний за випуск: О. Сикало

Підписано до друку

©Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЗМІСТ

Передмова

Список скорочень

1. Розробка міжнародних стандартів

- 1.1. Процедура розробки стандартів
- 1.2. Необхідність розробки міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів та сфера їх застосування
- 1.3. Європейська організація з карантину і захисту рослин: статус, завдання та діяльність.
- 1.4. Напрями діяльності ЄОКЗР
- 1.5. Регіональні Організації Захисту Рослин у світі
- 1.6. Перелік зареєстрованих міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів ФАО ООН у 2008-2015 рр.

2. Нормативні документи, які використовуються при підготовці фахівців зі спеціальності «Карантин рослин»

- 2.1. Міжнародні документи
- 2.2. Міжнародні стандарти
 - 2.2.1. Модуль 1. Міжнародні стандарти, які стосуються системи сертифікації на імпорт, експорт, транзит. Регламентації оформлення вантажів
 - 2.2.2. Модуль 2. Міжнародні стандарти, які стосуються загальних процедур: нагляду, огляду, встановлення вільних зон, вільних місць ділянок виробництва рослинної продукції
 - 2.2.3. Модуль 3. Міжнародні стандарти, які стосуються проведення аналізу фітосанітарного ризику шкідливих організмів
- 2.3. **Фітосанітарне законодавство України**
- 2.4. ДСТУ

3. Фітосанітарні терміни та визначення

Використана література

ПЕРЕДМОВА

У зв'язку із вступом України до СОТ гостро постало питання про необхідність гармонізації вітчизняних вимог в галузі карантину та захисту рослин з регламентаціями країн цієї міжнародної організації. Санітарні або фітосанітарні заходи застосовують до сільськогосподарських та харчових продуктів з метою забезпечити захист життя та здоров'я людини, тварин та рослин, а також забезпечити безпечність харчових продуктів для споживання. Згідно правил СОТ уряди держав повинні застосовувати ці заходи на основі процесів оцінки рівня ризику з тим, щоб ці заходи не створювали бар'єри в торгівлі. Усі країни мають, зазвичай, мають застосовувати ці заходи відповідно до правил СОТ, проте кінцеві стандарти та вимоги є різними, що означає, що експортери змушені дотримуватися не лише власних національних стандартів, але також і стандартів, що діють на відповідному ринку (ринках) експорту.

Зростання обсягів міжнародних переселень та міграції населення підвищують ризики ввезення карантинних та потенційно-небезпечних шкідливих організмів, неконтрольоване поширення яких загрожує біорізноманіттю екосистем та створює передумови недобору врожаю сільськогосподарських культур. Так, за сучасною оцінкою спеціалістів, у США втрати від організмів-переселенців з початку їх акліматизації сягнули 137 млрд. доларів, в Індії – 117 млрд доларів, в Бразилії – 50 млрд. доларів, в Великобританії – 12 млрд. доларів. Запобігання проникненню карантинних організмів на нові території значною мірою залежить від ефективності спрямованих проти них заходів фітосанітарного контролю. Першою і необхідною умовою реалізації цього є розробка та впровадження сучасних національних методик аналізу фітосанітарного ризику, фітосанітарного моніторингу, прогнозу, виявлення та діагностування регулювання шкідливих організмів [5, с. 123].

Всі діючі в Україні санітарні або фітосанітарні заходи, включаючи регламенти, накази, декрети та інші заходи, які безпосередньо або опосередковано впливають на міжнародну торгівлю сільськогосподарською продукцією, вже були приведені у відповідність з положеннями Угоди СОТ про санітарні або фітосанітарні заходи.

Міжнародне право під фітосанітарним заходом розуміє будь-який закон, підзаконний нормативно-правовий акт або офіційну процедура, що спрямовані на запобігання інтродукції комах, збудників хвороб чи насіння карантинних бур'янів.

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів готуються секретаріатом Міжнародної конвенції захисту рослин в рамках глобальної програми Організації продовольства та сільського господарства ООН (ОПС) щодо стратегії та технічної допомоги із карантину рослин. За цією програмою, члени ОПС та інші заінтересовані сторони отримують стандарти, вказівки та рекомендації, з метою досягнення міжнародної гармонізації фітосанітарних

заходів, з метою сприяння торгівлі та запобігання застосуванню невиправданих заходів у якості бар'єрів для торгівлі.

List of abbreviations // Список скорочень

Скорочення	Повна назва англійською мовою	Переклад
APPPC	Asia and Pacific Plant Protection Commission	Азійська й Тихоокеанська Комісія Захисту рослин
CPPC	Caribbean Plant Protection Commission	Карибська Комісія Захисту рослин
COSAVE	Comité Regional de Sanidad Vegetal para el Cono Sur	Південноамериканський регіональний санітарний комітет
CAN	Comunidad Andina	Андійське Співтовариство
CBD	Convention on Biological Diversity	Конвенція про біологічне різноманіття
CDC	Capacity Development Committee	Комітет з розвитку потенціалу
CEPM	Committee of Experts on Phytosanitary Measures	Комітет експертів з фітосанітарних заходів
CPM	Commission on Phytosanitary Measures	Комісія з фітосанітарних заходів
DP	Diagnostic protocol	Діагностичні протоколи
EDG	Expert drafting group	Експертно редакційна група
ELISA	Enzyme Linked ImmunoSorbent Assay	
EPPO	European and Mediterranean Plant Protection Organization	Європейська й Середземноморська Організація Захисту Рослин
EWG	Expert working group	Експерт робочої групи
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations	Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй
FO	Formal objection	офіційне заперечення
GMO	Genetically Modified Organism	Генетично модифікований організм
GRO	General Rules of the Organization	Загальні правила Організації
GWG	Glossary Working Group	Робоча група Глосарій
IAEA	International Atomic Energy Agency	Міжнародне агентство з атомної енергії
IAPSC	Inter-African Phytosanitary Council	Міжафриканська Фітосанітарна Рада
ICPM	Interim Commission on Phytosanitary Measures	Тимчасова комісія з фітосанітарних заходів
IPP	International Phytosanitary Portal	Міжнародний фітосанітарний портал
IPPC	International Plant Protection	Міжнародна конвенція по

	Convention	карантину і захисту рослин
ISC	Interim Standards Committee	Тимчасовий комітет по стандартам
ISPM	International Standard for Phytosanitary Measures	Міжнародний стандарт з фітосанітарних заходів
LMO	Living Modified Organism	Живий змінений організм
LOT	List of topics for IPPC standards	Список тем для стандартів МКЗР
MC	Member consultation	Член консультації
NAPPO	North American Plant Protection Organization	Північноамериканська організація захисту рослин
NPPO	National Plant Protection Organization	Національна організація із захисту рослин
NRT	New Revised Text (of the International Plant Protection Convention)	Новий переглянутий текст (Міжнародної конвенції із захисту рослин)
OCS	Online Comment System	Інтернет Коментар Система
OIE	World Organization for Animal Health (Office International des Épizooties)	Всесвітня організація з охорони здоров'я тварин (Міжнародне епізоотичне бюро)
OIRSA	Organismo Internacional Regional de Sanidad Agropecuaria	Центральноамериканська регіональна санітарна організація
PCE	Phytosanitary Capacity Evaluation	Оцінки фітосанітарного потенціалу
PPPO	Pacific Plant Protection Organization	Тихоокеанська Організація Захисту рослин
PRA	Pest Risk Analysis	Аналіз фітосанітарного ризику
PT	Phytosanitary treatment	Фітосанітарні заходи (процедури)
ROP	Rules of Procedure	Правила процедури
RPPO	Regional Plant Protection Organization	Регіональна організація із захисту рослин
RSPM	Regional Standard for Phytosanitary Measures	Регіональні стандарти з фітосанітарних заходів
SBDS	Subsidiary Body on Dispute Settlement	Допоміжний орган з врегулювання суперечок
SBSTTA	Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice	Допоміжний орган з наукових, технічних і технологічних консультацій
SC	Standards Committee	комітет зі стандартів
SC-7	Standards Committee Working Group of seven members	Робоча група Комітету зі стандартів з семи членів
SCCP	Substantial concerns commenting period	Істотні проблеми, коментуючи період
SPG	Strategic Planning Group (formerly	Групи Стратегічного Планування

	called SPTA)	(колишня назва ЗІП)
SPS	Sanitary and Phytosanitary	Санітарних і фітосанітарних
SPTA	Strategic Planning and Technical Assistance (now called SPG)	Стратегічне планування і технічна допомога (в даний час називається СПГ)
SSP	Standard setting process	Стандартний процес установки
TCP	Technical Cooperation Programme	Програма технічного співробітництва
TOR	Terms of Reference	Коло повноважень
TP	Technical panel	Технічна група
TPDP	Technical Panel on Diagnostic Protocols	Технічна група експертів по діагностичних протоколів
TPFF	Technical Panel on Pest Free Areas and Systems Approaches for Fruit Flies	Технічна група експертів по вільних зон і систем Підходи плодових мух
TPFQ	Technical Panel on Forest Quarantine	Технічна група експертів з лісового карантину
TPG	Technical Panel for the Glossary	Технічна група по визначенням
TPPT	Technical Panel on Phytosanitary Treatment	Технічна група експертів по фітосанітарним заходам

1. РОЗРОБКА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

1.1. ПРОЦЕДУРА РОЗРОБКИ СТАНДАРТІВ

У процесі розробки міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів (МСФЗ) виділяють чотири стадії:

- Етап 1: розробка програми роботи з розробки стандарту Міжнародної конвенції з карантину та захисту рослин (МКЗР);
- Етап 2: проектування;
- Етап 3: консультація членів за проектами МСФЗ;
- Етап 4: Прийняття та публікація.

Відповідні рішення Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів (ТКФЗ) / Комісії з фітосанітарних заходів (КФЗ) з багатьох аспектів процесу розробки стандартів були зведені в Керівництві по процедурам МКЗР, опублікованому на Міжнародному фітосанітарному порталі (МФП, www.ippc.int).

Процес розробки стандартів по фітосанітарним заходам

Етап 1: Розробка «Переліку тем для стандартів МККЗР»

Крок 1: Запит тем

Секретаріат МККЗР оголошує конкурс на прийом пропозицій за темами один раз на два роки. Члени МККЗР і технічні групи експертів (ТГЕ) подають і обґрунтовують пропозиції для розробки нових тем або для

перегляду існуючих МСФЗ в Секретаріат МККЗР. Напрями діяльності повинні супроводжуватися проектом специфікації, оглядом літератури та обґрунтуванням, що запропонована тема відповідає затвердженим Комісією з фітосанітарних заходів вимогам (критеріям) для тем (доступні в Керівництві по процедурам МККЗР). З метою демонстрації більш ширшої зацікавленості в запропонованій тематиці, автори проекту роз'яснюють його необхідність, та заручаються підтримкою інших членів МККЗР і / або регіонів.

На підставі отриманих пропозицій Секретаріат МККЗР складає перелік запропонованих тем. Пропозиції минулих років до уваги не беруть, проте члени МККЗР можуть їх надіслати повторно.

Комітет зі стандартів (КС), беручи до уваги Стратегічну рамкову програму МККЗР і «Критерії для обґрунтування та пріоритизації запропонованих тем», переглядає діючий «Перелік тем для розробки стандартів МККЗР» і з пропозицій формує новий перелік тем. Комітет зі стандартів рекомендує змінений «Перелік тем для стандартів МККЗР»: складений перелік уточняється, вилучаються або змінюються теми в існуючому «Переліку тем для стандартів МККЗР» відповідно, кожній темі визначають або рекомендують пріоритет.

Етап 1: Складання програми по розробці стандарту

Крок 2: Коригування та затвердження Переліку тем для стандартів МККЗР

КФЗ розглядає представлений комітетом зі стандартів «Перелік тем для стандартів МККЗР». КФЗ коригує та затверджує «Перелік тем для стандартів МККЗР», визначаючи при цьому пріоритет для кожної теми. Переглянутий «Перелік тем для стандартів МККЗР» оприлюднюють на сайті МККЗР. У будь-який час, за умови виникнення обставин, що вимагають термінової наявності МСФЗ, КФЗ може включити відповідну тему в «Перелік тем для стандартів МККЗР».

Етап 2: Проектування

Крок 3: Розробка специфікації

Комітет зі стандартів призначає для кожної теми одного відповідального виконавця та одного чи двох помічників. Ці помічники не повинні входити в КС, наприклад, члени для можливої заміни, колишні члени КС, члени технічних груп експертів і члени експертних робочих груп.

Комітет зі стандартів переглядає проект специфікації. Проект специфікації затверджують для обговорення між членами на засіданні КС після сесії КФЗ. На цій же сесії нові теми вводять до «Переліку тем для стандартів МКЗР».

Етап 2: Проектування

Крок 3: Розробка специфікації

Презентація поданої теми (обґрунтування поданої теми із особливостями)

Після того, як комітет зі стандартів схвалить проект специфікації для консультації членів, Секретаріат робить його загальнодоступним і

повідомляє членів МККЗР. Тривалість консультації членів по проектам специфікацій становить 60 днів. Контактна особа з питань МККЗР надає коментарі до Секретаріату через **ОСК**.

Секретаріат зводить отримані коментарі, робить їх загальнодоступними і направляє для розгляду відповідальним виконавцям та в комітет зі стандартів. Специфікація розглядається, затверджується комітетом зі стандартів та стає загальнодоступною.

Крок 4: Підготовка проекту МСФЗ

Експертна редакційна група (експертна робоча група, або технічні групи експертів) готує або переглядає проект МСФЗ на підставі відповідної специфікації. Підготовлений таким чином проект МСФЗ рекомендується на розгляд комітету зі стандартів.

Комітет зі стандартів або КС-7 розглядає проект МСФЗ в рамках наради (діагностичні протоколи (ДП) або фітосанітарні обробки (ФО) розглядаються комітетом зі стандартів із застосуванням електронних засобів) і приймає рішення, чи виносити його для консультацій членів, чи повернути виконавцеві (виконавцям) або експертній редакційній групі, або взагалі призупинити процедуру. Коли КС – 7 влаштовує нараду, коментарі (зауваження) від членів комітету зі стандартів повинні бути прийняті до уваги.

Етап 4: Консультація членів по проектам МСФЗ

Крок 5: Консультація членів по проектам МСФЗ

Як тільки проект МСФЗ затверджується комітетом зі стандартів для консультації членів, Секретаріат робить його загальнодоступним і повідомляє членів МККЗР. Тривалість розгляду та затвердження проектів МСФЗ становить до 150 днів. Контактна особа з питань МККЗР надає коментарі (зауваження) до Секретаріату через **ОСК**.

Секретаріат зводить отримані коментарі (зауваження), робить їх загальнодоступними і направляє для розгляду виконавцеві (виконавцям). Виконавець розглядає коментарі, готує на них відповіді, переглядає проект МСФЗ і направляє їх у Секретаріат. Вони стають доступними комісії за стандартів.

Крок 6: Розгляд проекту стандарту до сесії Комісії з фітосанітарних заходів

Беручи до уваги коментарі, КС-7 або технічні групи експертів (для діагностичних протоколів або фітосанітарних обробок) переглядає проект МСФЗ і рекомендує проект МСФЗ комітету зі стандартів.

Як тільки КС - 7 або технічні групи експертів рекомендує проект МСФЗ комітету зі стандартів, Секретаріат робить його доступним для членів МККЗР на період подання коментарів істотного характеру та повідомляє членів МККЗР. Тривалість періоду **подачі** коментарів істотного характеру

для проектів МСФЗ становить 120 днів. Слід приділити увагу саме коментарям істотного характеру. Контактна особа з питань МККЗР подає коментарі до Секретаріату через ОСК. Члени комітету зі стандартів повинні розглянути коментарі, які надійшли з регіонів, які вони представляють, і визначити ті з них, які вони вважатимуть найбільш важливими для виконавця (виконавців), надавши їм пропозиції щодо вирішення відповідних питань. Виконавець розглядає коментарі, готує на них відповіді, переглядає проект МСФЗ і направляє їх до Секретаріату. Секретаріат робить їх доступними для комітету зі стандартів, а проект МСФЗ - доступним для членів МККЗР.

Етап 3: Консультації проектів МСФЗ Крок 5: Члени консультації

Комітет зі стандартів розглядає коментарі, пропозиції виконавця (виконавців) щодо вирішення відповідних питань і переглянутий проект МСФЗ. Комітет зі стандартів надає короткий огляд основних питань, обговорених на засіданні комітетом зі стандартів щодо проекту МСФЗ. Ці короткі огляди записуються в доповідь засідання комітету зі стандартів. Комітет зі стандартів вирішує, чи рекомендувати проект стандарту Комісії з фітосанітарних заходів, або призупинити процедуру, повернути проект стандарту стюардові (стюардам) або експертній редакційній групі, або винести його на повторне обговорення. Секретаріату необхідно якомога швидше (за шість тижнів до відкриття сесії комісії з фітосанітарних заходів), зробити доступним проект стандарту на мовах організації.

Етап 4: Прийняття та публікація.

Крок 7: Схвалення

Після затвердження на комітеті, проект стандарту включають до порядку денного сесії Комісії з фітосанітарних заходів

Етап 3: Консультації проектів МСФЗ Крок 6: Розгляд проекту до передачі його комісії з фітосанітарних заходів

Будь-які проекти стандартів, представлені Комісії з фітосанітарних заходів, можуть бути відхилені лише за наявності офіційних заперечень. Якщо сторона (ДС) має намір висунути офіційне заперечення, ДС **направляє** офіційне заперечення в Секретаріат, супроводжуючи його технічним обґрунтуванням та рекомендаціями щодо поліпшення проекту МСФЗ не пізніше, ніж за 14 днів до сесії Комісії з фітосанітарних заходів. Після цього проект МСФЗ повинен бути повернений до комітету зі стандартів. Якщо офіційні заперечення неотримані, Комісія з фітосанітарних заходів повинна прийняти МСФЗ без обговорення. У виключних випадках, що не стосуються діагностичних протоколів або фітосанітарних обробок, Голови Комісії з фітосанітарних заходів має можливість проконсультуватися з Головою комітету зі стандартів і Секретаріатом, запропонувати обговорення офіційних заперечень на сесії КФМ, щоб формальні заперечення могли бути зняті, а МСФЗ затверджений.

Якщо раніше проект МСФЗ включався до порядку денного Комісії з фітосанітарних заходів і був відхилений на підставі наявності офіційного заперечення, КС може прийняти рішення про постановку проекту МСФЗ на голосування Комісії з фітосанітарних заходів без можливості направити офіційне заперечення.

Комісія з фітосанітарних заходів наділяє Комітет зі стандартів повноваженнями щодо прийняття діагностичних протоколів від імені Комісії з фітосанітарних заходів. Як тільки комітет зі стандартів затверджує діагностичні протоколи, Секретаріат робить їх доступними. Період нотифікації для затверджених діагностичних протоколів повинен бути два рази на рік за визначеними датами. Комісії з фітосанітарних заходів відводиться 45 днів на перегляд затвердженого діагностичного протоколу та подання офіційних заперечень при наявності таких. Якщо офіційних заперечень отримано не буде, Комітет зі стандартів приймає діагностичні протоколи від імені Комісії з фітосанітарних заходів. Прийняті в рамках такого процесу діагностичні протоколи приймаються до відома Комісією з фітосанітарних заходів і додаються до доповіді сесії Комісії з фітосанітарних заходів.

За необхідності технічного перегляду прийнятого діагностичного протоколу комітет зі стандартів має право прийняти зміни для внесення в прийняті ДП із застосуванням електронних засобів. Переглянуті діагностичні протоколи повинні бути загальнодоступними, як тільки комітет зі стандартів затвердить їх. Переглянуті в рамках такого процесу ДП приймаються до відома Комісії з фітосанітарних заходів і додаються до доповіді сесії КФМ.

Етап 4: Затвердження та опублікування

Крок 7: Затвердження

Крок 8: Публікація

Прийняті МСФЗ оприлюднюються і приймаються до відома в доповіді сесії КФМ. Члени МККЗР мають право сформулювати групу з лінгвістичного огляду

(ГЛО) і, за погодженням Комісії з фітосанітарних заходів процесу ГЛО, запропонувати зміни для внесення у переклади МСФЗ, які повинні бути прийняті до відома на наступній сесії КФМ.

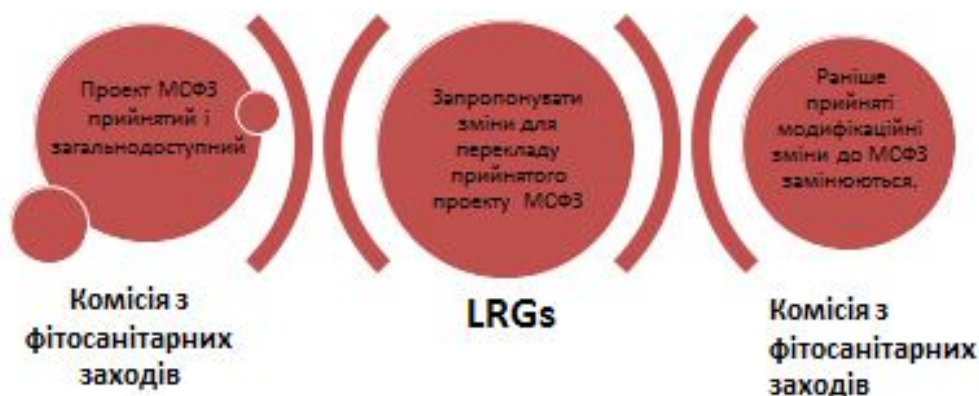
Етап 4: Затвердження та опублікування

Крок 7: Затвердження Діагностичних протоколів

Етап 4: Затвердження та опублікування

Крок 8: Опублікування

1.2. НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБКИ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ ТА СФЕРА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

У 1952 р. був створений глобальний інструмент щодо гармонізації фітосанітарних заходів при комерційній діяльності – Міжнародна конвенція з карантину і захисту рослин (МККЗР). Секретаріат цієї організації курує розробку міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів (МСФЗ). До діяльності МККЗР в даний час приєдналися 177 держав. Це частина глобальної програми з питань продовольства і сільського господарства ООН, що стосується політики та технічної допомоги в галузі карантину рослин. Головний орган Конвенції – Комісія по фітосанітарним заходам (КФЗ), до функцій якої також входить затвердження міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів.

Відповідно до Угоди СОТ саме стандарти, що розроблені у рамках МККЗР, рекомендують застосовувати державам-членам СОТ з метою захисту рослинних ресурсів від шкідливих організмів. Саме завдяки МСФЗ забезпечується виправданість фітосанітарних заходів та не допускається їх використання як бар'єрів у міжнародній торгівлі. Таким чином, МСФЗ, що передбачають стандарти, керівництва та рекомендації, визнані основою для застосування фітосанітарних заходів країнами-членами СОТ у рамках Угоди по застосуванню санітарних і фітосанітарних заходів.

МСФЗ - це стандарти, вказівки та рекомендації, що визнаються основою для фітосанітарних заходів, застосовуються членами Світової організації торгівлі (СОТ) згідно Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів. Сторони, що не приєдналися до Конвенції, заохочуються дотримуватись цих стандартів.

МСФЗ охоплюють цілу низку питань, необхідних для ефективного функціонування системи фітосанітарного контролю будь-якої країни, а саме:

- система видачі фітосанітарних сертифікатів;
- проведення аналізу фітосанітарного ризику;
- проблеми появи інвазивних чужинних видів;
- боротьба зі шкідливими організмами та багато інших елементів тощо.

Окрім МСФЗ, статус міжнародних мають і національні стандарти по фітосанітарним заходам (НСФЗ), які розробляють регіональні організації з карантину та захисту рослин (РОКЗР). Статтею IX МККЗР визначений внесок НОЗР у досягнення цілей МККЗР. До обов'язків РОКЗР входить, зокрема, співробітництво із Секретаріатом МККЗР та Комісією по фітосанітарним заходами в галузі розробки стандартів.

У статті IX МКЗР(ФАО, 1990; переглянуте ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999) Регіональна організація з карантину та захисту рослин (РОКЗР) – це Міжурядова організація з функціями координаційного органу національних організацій з карантину та захисту рослин на регіональному рівні. На даний час діє десять РОКЗР:

- Європейська і середземноморська організація з карантину і захисту

рослин (ЄОКЗР) здійснює розробку регіональних стандартів. Стандарти ЄОКЗР охоплюють фітосанітарні регламентації і засоби захисту рослин від шкідників;

- Північноамериканська організація з карантину і захисту рослин розробляє стандарти призначені для захисту сільськогосподарських, лісових та інших рослинних ресурсів від регульованих шкідливих об'єктів;

- Регіональний фітосанітарний комітет Південного Конусу (COSAVE) регламентує рішення проблем захисту рослин.

- Міжнародна організація по стандартизації (ISO) займається деякими питаннями стандартизації у галузі карантину рослин. ISO функціонує як організація, що уповноважена координувати розробки різних промислових стандартів і здійснювати процедури їх прийняття в якості міжнародних стандартів. ISO тісно співпрацює з МККЗР та ЄОКЗР.

У системі карантину рослин ряд стандартів ISO знайшов широке застосування. Усі діагностичні лабораторії проводять карантинну фітосанітарну експертизу, а тому проводять обов'язкову акредитацію на відповідність вимогам ISO/IEC 17025 «Загальні вимоги до компетенції дослідницьких і калібрувальних лабораторій». Крім того, зараз ведеться розробка стандартів ISO/DIS 13484 «продукти харчування. Загальні вимоги до молекулярного біологічного аналізу на виявлення та ідентифікацію шкідливих організмів у рослинах і похідних продуктах».

Слід зазначити, що у практиці забезпечення карантину рослин застосовуються й інші стандарти ISO, наприклад, ISO ASTM51261 «Керівництво по відбору і калібруванню систем дозиметрії процесу опромінення» при використанні опромінення як фітосанітарної обробки (МСФЗ № 18).

Україна активно використовує міжнародні стандарти, приймає участь у їх розробці і реєструє офіційні переклади міжнародних стандартів по фітосанітарним заходам. На даний час зареєстровано 34 офіційно перекладених стандартів.

Розробка національних та застосування міжнародних стандартів дозволяє формувати систему якості в галузі карантину рослин та забезпечити повне виконання Україною своїх зобов'язань в рамках МККЗР та Угоди про СФЗ, зокрема, фітосанітарної безпеки експортних підкарантинних вантажів, підвищення конкурентоздатності української рослинної продукції на світовому ринку.

Перегляд та внесення змін

Міжнародні стандарти фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та змінам. Дату перегляду стандарту визначає Комісія з фітосанітарних заходів.

Стандарти оновлюють та знову опубліковують за необхідності.

ЄС, починаючи з 1970-х років ХХ ст. приділяє значну увагу регулюванню безпеки продукції рослинництва: сільськогосподарської і харчової. За цей період прийнято ряд важливих нормативних документів ЄС

у цій сфері, зокрема Директива Ради 2000/29/ЄС від 8 травня 2000 р. про захисні заходи, спрямовані проти ввезення на територію співтовариства організмів, шкідливих для рослин або товарів рослинного походження, а також проти їх поширення у Співтоваристві, положення якої частково враховані Законом України «Про карантин рослин».

На сучасному етапі сільськогосподарського виробництва висувуються підвищені вимоги до захисту рослин від шкідливих організмів. Широкомасштабне застосування пестицидів, що вважали свого часу прогресивним етапом науково-технічної революції в захисті рослин, проявило загальновідомі недоліки одностороннього використання хімічного методу боротьби: порушення екологічної рівноваги та забруднення довкілля. Наукові пошуки привели до формування нової концепції захисту рослин, пов'язаної зі ствердженням у фітосанітарії інтегрованого підходу до боротьби з шкідливими організмами. Це передбачає регламентацію активного втручання людини в агробіоценози, спрямованого на регулювання чисельності шкідливих організмів і екосистем в цілому [1, с. 146].

З метою уникнення виникнення конфліктних ситуацій у міжнародній торгівлі, необхідно привести у відповідність з положеннями і нормами СОТ законодавчу базу з питань стандартизації, сертифікації і підтверджень до відповідності застосування фітосанітарних заходів. Організацією, яка поєднує і координує діяльність з вище перерахованих питань, стала Європейська організація з карантину і захисту рослин (ЄОКЗР).

Один із головних пріоритетів ЄОКЗР – надавати своєчасну інформацію і попереджати національні організації з карантину і захисту рослин про необхідність попередження ввезення з інших частин світу схожих шкідливих організмів, які можуть завдати шкоду культурам чи навколишньому середовищу, а також обмежити їх розповсюдження всередині регіону, якщо такі будуть ввезені.

У зв'язку зі збільшенням об'ємів міжнародної торгівлі в останні роки перед європейськими країнами загострилася проблема інтродукції нових шкідливих організмів. Діяльність організації стосується усіх видів шкідливих організмів рослин: бактеріальних і грибових захворювань, комах, інвазійних чужинних рослин, нематод, фітоплазм і вірусів. Види, які останніми роками були інтродуковані в Європу, стали: соснова стовбурова нематода (*Bursaphelenchus xylophilus*), азіатський вусач (*Anoplophora glabripennis*), томатна міль (*Tuta absoluta*)

Один із нещодавніх прикладів – *B. xylophilus*, яку вперше виявили у 1999 р. та яка стала загрозою для соснових лісів. Встановлено, що за умови швидкого розповсюдження в регіоні ЄОКЗР, економічні збитки, завдані нематодою можуть скласти близько 5 мільярдів євро в рік.

A. glabripennis – вид поліфаг, загрожує листовим породам дерев. Передбачають, що потенційні економічні збитки від нього можуть скласти до 96 мільйонів євро для будь-якого великого європейського міста.

Нещодавно з'явилися повідомлення про появу та швидке розповсюдження у країнах середземноморського басейну *T. absoluta*. Міль

становить загрозу вирощуванню томатів у відкритому ґрунті у цих регіонах. Слід зазначити, що в Європі витрати на заходи боротьби уже сягають 40 мільйонів євро. За умови інтродукції томатної молі у країни Європи – члени ЄОКЗР збитки можуть сягнути від 1,7 до 3,4 млрд. євро в рік.

1.3. ЄВРОПЕЙСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ З КАРАНТИНУ І ЗАХИСТУ РОСЛИН: СТАТУС, ЗАВДАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ

Європейська організація з карантину і захисту рослин (ЄОКЗР) є міжурядовою організацією, яка відповідає за міжнародну співпрацю у галузі карантину та захисту рослин у Європейському та Середземноморському регіоні. Згідно статті IX Міжнародної конвенції з карантину і захисту рослин вона є регіональною організацією з карантину і захисту рослин у Європі. Заснована в 1951 р. 15 країнами-членами. На сьогодні вона нараховує 50 країн-учасників, включаючи практично усі країни Східної і Західної Європи та Середземноморського регіону

Країни-учасники ЄОКЗР (на вересень 2013 г.)

Австрія	Македонія
Азербайджан	Мальта
Албанія	Молдова
Алжир	Марокко
Білорусь	Нідерланди
Бельгія	Німеччина
Боснія	Норвегія
Герцеговина	Польща
Болгарія	Португалія
Великобританія	Румунія
Гернсі	Росія
Греція	Сербія
Данія	Словаччина
Джерсі	Словенія
Естонія	Туніс
Ізраїль	Туреччина
Йорданія	Угорщина
Ірландія	Узбекистан
Іспанія	Україна
Італія	Фінляндія
Казахстан	Франція
Кіпр	Хорватія
Киргизстан	Чехія
Латвія	Швеція
Литва	Швейцарія
Люксембург	

Завдання, які ставить ЄОКЗР

- Розробка міжнародної стратегії проти інтродукції та розповсюдження шкідливих організмів (зокрема, інвазійних чужинних рослин), які пошкоджують культивовані і дикорослі рослини у сільськогосподарських і природних екосистемах, а також захист біологічного різноманіття.
- Сприяння гармонізації фітосанітарних регламентацій, а також в усіх інших напрямках, до яких застосовують офіційні дії по карантину і захисту рослин.
- Впровадження використання сучасних безпечних та ефективних методів боротьби зі шкідливими організмами.
- Надання документації та інформаційних послуг в галузі карантину та захисту рослин

Діяльність ЄОКЗР

Технічною діяльністю ЄОКЗР керують дві Робочі групи (по фітосанітарним регламентаціям і по препаратам захисту рослин). Їх відповідні програми охоплюють: обмеження розповсюдження шкідливих організмів між країнами (у широкому змісті, карантин рослин) і контроль діяльності країн по захисту рослин. Засідання кожної Робочої групи організовується один раз на рік (у червні та в травні відповідно). Засідання проводяться у країнах-членах по всьому регіону ЄОКЗР.

Група експертів ЕОКЗР по карантинним шкідливим організмам лісу (Мадейра, 2011-03-29/31). Робочі групи розробляють свої програми, які затверджує Виконавчий комітет і Рада. Вони визначають конкретні завдання Групам експертів, що складаються зі спеціалістів, представників країн-учасниць, в якості окремих осіб, які готують детальні проекти рекомендацій для Робочих груп.

Кожен рік проводиться 20-25 зустрічей Груп експертів в Парижі або в наукових центрах по всьому регіону. Технічна робота Організації залежить від активної участі на постійних засадах експертів країн-членів у Робочих групах і зустрічах Груп експертів. Секретаріат готує і проводить усі засідання, а також координує діяльність по результатам їх проведення. Він відповідає за усі публікації та документацію (включаючи комп'ютерні бази даних).

Регіональні стандарти ЄОКЗР

За результатами роботи, що проводять різні технічні органи Організації, ЄОКЗР рекомендує національним організаціям по карантину и захисту рослин своїх країн-членів розглядати як регіональні стандарти в контексті МККЗР. Для забезпечення їх прийняття на міжнародному рівні проекти стандартів проходять через достатньо складну процедуру затвердження (см. нижче).

Технічні органи ЄОКЗР

Члени Груп експертів визначаються національними службами по карантину и захисту рослин і представляють незалежну експертизу на нарадах.

Робоча група по фітосанітарним регламентаціям	Робоча група по препаратам захисту рослин
<ul style="list-style-type: none"> • Група експертів по фітосанітарним заходам • Група експертів по справам КФМ • Група експертів по карантинним шкідливим організмам лісу • Група експертів по фітосанітарним обробкам • Група експертів по бактеріальним хворобам • Група експертів по розробці АФР • Група експертів по діагностиці й оцінці якості • Група експертів з ентомології • Група експертів по фітосанітарним процедурам • Група експертів по безпечному використанню біологічної боротьби • Група експертів по фітосанітарним заходам для картоплі • Група учених-експертів по нематодам • Група учених-експертів по інвазивним чужинним видам • Група експертів по сертифікації плодкових культур, перевірених на патогени • Група експертів по сертифікації декоративних рослин, перевірених на патогени • Група експертів по сертифікації насінневої картоплі • Група експертів по інформації в галузі карантину та захисту рослин • Група учених-експертів по фітосанітарним ризикам, пов'язаних із компостними органічними відходами 	<ul style="list-style-type: none"> • Група експертів по оцінці ефективності фунгіцидів й інсектицидів Група експертів по оцінці ефективності гербіцидів та регуляторів росту рослин • Група експертів по загальним стандартам оцінки ефективності • Група експертів по резистентності до препаратів захисту рослин • Група експертів по оцінці ризиків для навколишнього середовища препаратів захисту рослин • Група експертів по практиці Захисту рослин • Група експертів по боротьбі з гризунами • Група учених-експертів по гармонізації даних про препарати захисту рослин

1.4. НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЄОКЗР

1. Ідентифікація потенційних ризиків.

Для досягнення цієї мети, ЄОКЗР проводить декілька видів діяльності. Секретаріат ЄОКЗР створив систему раннього попередження для виявлення ризиків, які можуть виникнути

- Сигнальний перелік приваблює увагу країн-членів ЄОКЗР до конкретних шкідливих організмів, які потенційно складають для них ризик. Сигнальний перелік регулярно оновлюється.

- Публікується безкоштовний щомісячний інформаційний бюлетень (Сервіс сповіщення ЄОКЗР), який містить інформацію, отриману від національних організацій з карантину і захисту рослин, а також із літератури і оглядів в інтернеті.

- Перелік інвазійних чужинних рослин складається країнами-членами ЄОКЗР. Цей перелік створений по принципу визначення пріоритетів.

2. Оцінка потенційних ризиків: аналіз фітосанітарного ризику

Заходи, які запроваджують країни для захисту їх територій від інтродукції нових шкідливих організмів, повинні бути технічно обґрунтовані. Була створена система для виконання аналізу фітосанітарного ризику (АФР) на рівні ЄОКЗР та експертів робочих груп, яких склинають для проведення АФР по специфічним шкідливим організмам. Кожен рік проводиться до п'яти АФР, до яких входить визначення можливих заходів з метою попередження інтродукції цих шкідливих організмів. Із п'яти АФР один проводиться по інвазійній чужинній рослині. Схема АФР та усі АФР, підготовані в рамках ЄОКЗР, доступні на веб-сайті ЄОКЗР. ЄОКЗР також вивчає можливість розробляти процес скринінгу для уникнення ризиків, пов'язаних з новими видами торгівлі посівним і посадковим матеріалом. Результати цього дослідження будуть загальнодоступними у встановленому порядку.

3. Рекомендації по шкідливим організмам, які повинні регулюватися як карантинні шкідливі організми.

Шкідливі організми, які були оцінені з допомогою системи ЄОКЗР і рекомендовані для регулювання як карантинні шкідливі організми для регіону ЄОКЗР, вносяться в Перелік А1 і А2 ЄОКЗР. У переліках розмежовуються шкідливі організми, які відсутні в регіоні ЄОКЗР (А1), і ті, що присутні, але обмежено поширені (А2). ЄОКЗР оформляє відповідну документацію по шкідливим організмам, внесеним до цих переліків.

4. Рекомендації щодо виявлення та ідентифікації шкідливих організмів

Якщо шкідливий організм рекомендують для регулювання, то по ньому можуть бути розроблені стандарти ЄОКЗР з метою надання рекомендацій щодо їх виявлення в ході огляду та ідентифікації в лабораторії.

Було прийнято більше 100 діагностичних протоколів. З метою забезпечення якості діагностики в лабораторіях, розроблені стандарти щодо забезпечення якості. Налагоджена тісна взаємодія з Європейським співробітництвом по акредитації (ЄА). Також була створена база даних по діагностичним експертизам в регіоні ЄОКЗР.

5. Рекомендації по ліквідації шкідливих організмів або боротьбі з ними

ЄОКЗР надає рекомендації щодо локалізації і ліквідації шкідливих видів. Окрім того, розроблено декілька стандартів по значимим шкідливим організмам, зокрема, сосновій стовбуровій нематоді (*Bursaphelenchus xylophilus*), бурій гнилі картоплі (*Ralstonia solanacearum*) і борщовику Сосновського (*Heracleum sosnowskyi*).

Готуються стандарти по ізумрудній вузкотілій златці (*Agrilus planipennis*) і азіатському вусачу (*Anoplophora glabripennis*).

Схема підтримки прийняття рішень при ліквідації і стримуванню також знаходиться у розробці.

6. Кодекс поведінки

Існують процедури виконання АФР для інвазійних чужинних рослин, які є небезпечними. Якщо за результатами АФР зроблений висновок, що рослина являє неприйнятний ризик, повинне бути прийняте рішення про доцільність регулювання рослини.

Кодекси поведінки можуть стати ефективною альтернативою або додатковим підходом при регулюванні. Був розроблений стандарт, в якому наведено рекомендації для створення «Кодексу поведінки по садівництву та інвазійним чужинним рослинам».

7. Препарати захисту рослин:

Як ЄОКЗР може сприяти використанню сучасних, безпечних та ефективних методів боротьби із шкідливими організмами?

Оцінка ефективності препаратів захисту рослин

Стандарти по оцінці ефективності препаратів захисту рослин розроблені з метою гармонізувати процеси оцінки ефективності в рамках процедур по

Реєстрації країн-членів ЄОКЗР. По довгостроковій програмі вже було розроблено більше 275 загальних і специфічних стандартів. Усі ці стандарти зберігаються у доступній в інтернеті базі даних.

Поточна діяльність включає розробку керівництв по підтримці нових регламентних процедур при реєстрації препаратів захисту рослин. Країни ЄС зобов'язані у відповідності до нової постанови ЕС 1107/2009 застосовувати «Зональну авторизацію» і «Порівняльну оцінку» в рамках процесу регулювання, і ЄОКЗР взяла на себе центральну роль у розробці цих нових

концептуальних підходів. Було визнано, що принципи, визначені для зональної оцінки, можуть бути використані іншими країнами ЄОКЗР, бажаними запозичити зональну концепцію реєстрації препаратів захисту рослин.

Інші приклади нових стандартів у стадії розробки включають: «Принципи оцінки ефективності для мікробних препаратів захисту рослин», «Принципи створення і оцінки даних по зонам»

8. Резистентність

Інформація, що відноситься до ймовірності появи резистентності та до управління резистентністю, є частиною біологічного досьє, необхідного для реєстрації препарату для захисту рослин. ЄОКЗР розробляє рекомендації щодо надання такої інформації. Управління резистентністю також є невід'ємною практичною складовою захисту рослин. ЄОКЗР сприяє обміну досвідом щодо практик управління резистентністю шляхом організації семінарів.

9. Використання у невеликих масштабах

ЄОКЗР активно працює в напрямку використання пестицидів у дрібних масштабах з метою підтримання вирощування традиційних культур: виробники сільськогосподарської продукції часто потрапляють у ситуації, пов'язані із появою шкідливих організмів на схожих культурах. ЄОКЗР розробляє принципи екстраполяції з метою пошуку рішень щодо управління шкідливими організмами на специфічних культурах.

У нових стандартах ЄОКЗР таких як, «Співставлення клімату на глобальному рівні» і «Принципи складання та оцінки зональних даних», визначені подальші рекомендації щодо використання інформації та раніше отриманих даних на культурах з інших регіонів світу з метою пошуку шляхів вирішення проблем, пов'язаних із захистом сільськогосподарських культур.

10. Практика захисту рослин

ЄОКЗР розробила загальний стандарт щодо принципів практики захисту рослин та 32 специфічних стандарти, які мають відношення до головних сільськогосподарських культур в регіоні ЄОКЗР. У стандартах основна увага зосереджена на екологічно безпечних методах та мінімізації небажаних побічних наслідків після використання препаратів захисту рослин. Робота охоплює концепцію обмеженого використання препаратів захисту рослин за рахунок застосування найбільш ефективних практик з метою досягнення контролю за шкідливими організмами і пошуку включення нових шляхів (нехімічних методів) в програми боротьби з цими видами. Вона дає рекомендації по безпечному та ефективному використанню препаратів захисту рослин, відповідає стратегії по досягненню стійкого використання пестицидів в наступні роки, а також закликає використовувати інтегрований підхід до управління шкідливими організмами, включаючи біологічні методи боротьби.

11.Інтегрований підхід до управління шкідливими організмами і агенти біологічної боротьби

Один із важливих елементів в інтегрованому підході до управління шкідливими організмами – використання агентів біологічної боротьби. Це твердження настійно рекомендується в останніх законодавчих Текстах ЄС. У співробітництві з Міжнародною організацією по біологічній боротьбі (МОББ) ЄОКЗР створила Перелік агентів біологічної боротьби, який широко використовується у регіоні ЄОКЗР. Список переглядається щорічно експертами ЄОКЗР і МОББ.

12.ЄОКЗР і міжнародне співробітництво

Все більше організацій залучаються в обидві сфери діяльності ЄОКЗР: Міжнародна конвенція по карантину і захисту рослин (МККЗР), Організація по економічному співробітництву і розвитку (ОЕСР) і Рада Європи (РЄ). Окрема увага приділяється підтримці зав'язків з цими міжнародними організаціями і розробці відповідних сумісних рішень, зокрема, ЄОКЗР відіграє активну роль в процесі розробки стандартів по фітосанітарним заходам в рамках МККЗР. ЄОКЗР наладила тісні контакти з такими організаціями внаслідок їх ролі в карантині і захисту рослин в якості регламентних органів або органів оцінки:

- органи Європейського Союзу такі як Європейська Комісія, зокрема Генеральний директорат по охороні здоров'я і правам споживачів (DG-SANCO) і Європейське агентство по безпеці продуктів харчування (EFSA),

- Рада по карантину рослин Співдружності незалежних держав (СНД). Налагоджені також тісні контакти зі спорідненими регіональними організаціями по карантину і захисту рослин в Північній Америці, Південній Америці, Африці, Азії, на Близькому Сході і в Тихоокеанському регіоні.

13.ЄОКЗР сприяє співробітництву та обміну досвідом в регіоні

Семінари і конференції ЄОКЗР є ідеальними форумами для експертів із країн ЄОКЗР для обміну досвідом і знаннями. ЄОКЗР організовує до п'яти семінарів чи конференцій щороку. Семінари переважно спрямовані на впровадження стандартів ЄОКЗР чи міжнародних стандартів по фітосанітарним заходам (наприклад, АФР, програми по ліквідації і локалізації, діагностичні протоколи, семінари для інспекторів). Конференції ЄОКЗР в основному охоплюють теми по конкретним шкідливим організмам або загальні аспекти захисту рослин (наприклад, діагностика, комп'ютерні посібники). Кожний другий рік проводиться Колоквіум, приурочений до сесії Ради ЄОКЗР, для вирішення стратегічних питань, які становлять інтерес для НОКЗР.

14.Розповсюдження інформації

Інформація, отримана в ЄОКЗР, розповсюджується через різні канали (веб-сайт ЄОКЗР, Бюлетень ЄОКЗР, служба оповіщення ЄОКЗР). Також створені бази даних у вільному доступі такі, як:

- Тезаурус ЄОКЗР по карантину і захисту рослин (база даних по науковим і загальним назвам організмів, які мають значення для сільського господарства і захисту рослин, в тому числі коди ЄОКЗР).

- PQR (база даних, яка містить детальну інформацію про географічне розповсюдження і рослин-господарів карантинних шкідливих організмів).

Секретаріат ЄОКЗР розробляє нову базу даних, яка буде у вільному доступі в інтернеті. У цій новій базі даних коди ЄОКЗР будуть використовуватися в якості ядра системи для «прикріплення» до кожного шкідливого організму (або рослини) всієї інформації ЄОКЗР (наприклад, таблиці, ілюстрації, стандарти по конкретним шкідливим організмам).

15. Структура ЄОКЗР для впровадження цієї стратегії

Організацією керує її виконавчий комітет (сім країн вибирають за Принципом ротації, зустріч організовується два рази в рік) під контролем її Ради (представники урядів усіх членів, засідання – раз у рік), очолюваний головою і заступником голови, яких обирають як приватних осіб. Секретаріат несе відповідальність за координацію робочої програми ЄОКЗР.

Реалізація технічних аспектів стратегії ЄОКЗР виконується різними органами в рамках ЄОКЗР:

1. Дві робочі групи (по фітосанітарним регламентаціям и по препаратам захисту рослин), які керують технічною роботою і на які уряди всіх членів ЄОКЗР можуть відправити для участі своїх представників.

2. До складу груп експертів і експертних робочих груп входять експерти, запропоновані урядами членів ЄОКЗР або вибрані Секретаріатом ЄОКЗР.

3. Секретаріат ЄОКЗР

1.4. ПЕРЕЛІК ЗАРЕЄСТРОВАНИХ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ ФАО ООН У 2008-2014 рр.

№ п/п	№ стандарту	Назва стандарту	№ реєстрації	Дата реєстрації
1	МСФЗ № 1	Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі	3367/ISPM	30.04.2008
2	МСФЗ № 2	Структура аналізу фітосанітарного ризику	3859/ISPM	27.02.2009
3	МСФЗ № 3	Керівництво щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів	3368/ISPM	30.04.2008

		біологічної боротьби та інших корисних організмів		
4	МСФЗ № 4	Вимоги щодо встановлення вільних зон	3369/ISPM	30.04.2008
5	МСФЗ № 5	Глосарій фітосанітарних термінів (2007)	3370/ISPM	30.04.2008
6	МСФЗ № 6	Керівництво щодо нагляду	3374/ISPM	30.04.2008
7	МСФЗ № 7	Система сертифікації на експорт	3375/ISPM	30.04.2008
8	МСФЗ № 8	Статус шкідливого організму в зоні	3376/ISPM	30.04.2008
9	МСФЗ № 9	Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів	3377/ISPM	30.04.2008
10	МСФЗ № 10	Вимоги щодо встановлення вільних місць та ділянок виробництва	3378/ISPM	30.04.2008
11	МСФЗ № 11	Аналіз фітосанітарного ризику карантинних шкідливих організмів	3903/ISPM	31.03.2009
12	МСФЗ № 12	Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів	3379/ISPM	30.04.2008
13	МСФЗ № 13	Керівництво щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії	3380/ISPM	30.04.2008
14	МСФЗ № 14	Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарним ризиком	4503/ISPM	31.03.2010
15	МСФЗ № 15	Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу у міжнародній торгівлі	3389/ISPM	30.04.2008
16	МСФЗ № 15	Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу у міжнародній торгівлі	6136/ISPM	30.03.2012
17	МСФЗ № 16	Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування	3390/ISPM	30.04.2008
18	МСФЗ № 17	Повідомлення про шкідливі організми	3391/ISPM	30.04.2008
19	МСФЗ № 18	Вказівки щодо використання опромінення в якості	3860/ISPM	27.02.2009

		фітосанітарного заходу		
20	МСФЗ № 19	Формування переліків регульованих шкідливих організмів	3392/ISPM	30.04.2008
21	МСФЗ № 20	Фітосанітарна система регламентації імпорту	3393/ISPM	30.04.2008
22	МСФЗ № 21	Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів	4166/ISPM	31.08.2009
23	МСФЗ № 22	Вимоги щодо встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів	3861/ISPM	27.02.2009
24	МСФЗ № 23	Вказівки щодо огляду	3394/ISPM	30.04.2008
25	МСФЗ № 24	Встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів	3395/ISPM	30.04.2008
26	МСФЗ № 25	Транзитні вантажі	3862/ISPM	27.02.2009
27	МСФЗ № 26	Встановлення зон вільних від плодових мушок (<i>TEPHRITIDAE</i>)	3863/ISPM	27.02.2009
28	МСФЗ № 27	Діагностичні протоколи шкідливих організмів	3864/ISPM	27.02.2009
29	МСФЗ № 28	Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів	3904/ISPM	31.03.2009
30	МСФЗ № 29	Визнання вільних зон та зон з низькою чисельністю шкідливого організму	3865/ISPM	27.02.2009
31	МСФЗ № 30	Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух (<i>TEPHRITIDAE</i>)	4167/ISPM	31.08.2009
32	МСФЗ № 31	Методика відбору зразків від вантажів	6137/ISPM	30.03.2012
33	МСФЗ № 32	Класифікація товарів у відповідності з фітосанітарним ризиком, який вони представляють	4504/ISPM	31.03.2010
34	МСФЗ № 33	Вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження і мінібульби картоплі (<i>Solanum spp.</i>), призначені для міжнародної	6138/ISPM	30.03.2012

		торгівлі		
35	МСФЗ № 34	Створення та експлуатація станцій карантину рослин після ввезення	5682/ISPM	29.07.2011
36	МСФЗ № 5	Глосарій фітосанітарних термінів (2012)	6507/ISPM	30.10.2012

Розповсюдження стандартів

Міжнародні стандарти фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції захисту рослин серед усіх членів ОПС, а також для виконавчих/технічних секретаріатів регіональних Організацій захисту рослин:

- Азіатська та Тихоокеанська Комісія із захисту рослин;
- Карибська Комісія із захисту рослин;
- Comite Regional de Sanidad Vegetal para el Cono Sur;
- Comunidad Andina;
- Європейська та Середземноморська Організація із захисту рослин;
- Африканська фітосанітарна рада
- Північноамериканська Організація із захисту рослин;
- Organismo International Regional de Sanidad Agropecuaria;
- Тихоокеанська організація із захисту рослин.

1.5. Регіональні Організації Захисту Рослин у світі

Міжнародна конвенція захисту рослин [IPR] Члени:	
1. Азіатська й Тихоокеанська Комісія Захисту рослин (APRPC)	
Організована:	1956, Банкок, Таїланд
Держави - члени:	Азія: Афганістан, Бангладеш, Бутан, Бруней-Даруссалам, Камбоджа, Китай, КНДР, Індія, Індонезія, Іран, Японія, Казахстан, Лаоська НДР, Малайзія, Мальдіви, Монголія, М'янма, Непал, Пакистан, Філіппіни, Республіка Корея, Російська Федерація, Сінгапур, Шрі Ланка, Таїланд, Тимор-Лешті, Узбекистан, В'єтнам Тихоокеанський регіон: Австралія, Острови Кука, Фіджі, Франція, Кірібаті, Маршаллові Острови, Мікронезія, Науру, Нова Зеландія, Ніуе, Палау, Папуа-Нова Гвінея, Самоа, Соломонові Острови, Тонга, Тувалу, Сполучені Штати Америки, Вануату
	Комісія створює регіональні угоди із захисту рослин для країн Азії і Тихоокеанського регіону. Вона розглядає

	ситуацію захисту рослин на національному рівні в країнах-членах, а також на регіональному рівні. Серед своїх основних напрямків роботи: координація та сприяння розвитку регіональних систем захисту рослин, допомога країнам-членам у розробці ефективних систем захисту рослин, розробка стандартів з фітосанітарних заходів, а також сприяння обміну інформацією.
--	--

2. Карибська Комісія Захисту рослин (СРРС)

Організована:	1967 , Порт-оф-Спейн Тринідад і Тобаго
Держави - члени:	Барбадос, Колумбія, Коста-Рика, Куба, Домініканська республіка, Франція (для французскоязычных Гвіана, Острів Гваделупа, Мартиника), Гренада, Гайана, Гаїті, Ямайка, Мексика, Нідерланди (для Арубы, Нідерланди Антильські острова), Нікарагуа, Панама, Сент-Киттс і Невиснув, Сент-Люсія, Суринам, Тринідад і Тобаго, Великобританія (для Британських Віргінських островів), Сполучені Штати Америки (для Американських Віргінських островів, Пуерто-Рико), Венесуела.

3. Південноамериканський регіональний санітарний комітет (COSAVE)

Організований:	1989, Сантьяго Чилі
Держави - члени:	Аргентина, Бразилія, Чилі, Парагвай, Уругвай.

4. Андійське Співтовариство (CAN) раніше JUNAC

Організоване:	1969, Ліма, Перу
Держави - члени:	Болівія, Колумбія, Еквадор, Перу, Венесуела.

5. Європейська й Середземноморська Організація Захисту Рослин (ЕРРО)

Організована:	1951, Париж, Франція
Держави - члени:	Албанія, Австрія, Бельгія, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Гернси, Угорщина, Ірландія, Ізраїль, Італія, Джерсі, Йорданія, Латвія, Люксембург, Мальта, Марокко, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Російська Федерація, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туніс, Туреччина, Україна, Великобританія.

6. Міжафриканська Фітосанітарна Рада (IAPSC)

Організована:	1956 , Камерун
Держави - члени:	Алжир, Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна-Фасо, Бурунді, Камерун, Зелений мис, Центральньоафриканська Республіка, Чад, Коморські о-ва, Конго, Кіт Д'Івуар, Демократична республіка Конго, Джібуті, Єгипт, Екваторіальна Гвінея, Ефіопія, Габон, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея - Бісау, Кенія, Лесото, Ліберія, Лівійська Арабська Джамахіріа, Мадагаскар, Малаві, Малі, Мавританія, Маврикій, Марокко, Мозамбік, Нігер, Нігерія, Руанда, Сан Томі й Принсіпі, Сенегал, Сейшельські о-ва, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Судан, Свазіленд, Того, Туніс, Уганда, Танзанія, Замбія, Зімбабве.

7. Північноамериканська організація захисту рослин (NAPPO)

Організована:	1976, Онтаріо, Канада
Держави - члени:	Канада, Мексика, Сполучені Штати Америки

8. Центральньоамериканська регіональна санітарна організація (OIRSA)

Організована:	1955, Сан-Сальвадор, Сальвадор
Держави - члени:	Коста-Рика, Домініканська Республіка, Сальвадор, Гватемала, Гондурас, Мексика, Нікарагуа, Панама.

9. Тихоокеанська Організація Захисту рослин (PPPO)

Організована:	1995, Сува Фіджі
Держави - члени:	Австралія (включаючи о. Норфолк), о-ви Кука, Фіджі, Франція (для французької Полінезії, Нової Каледонії, о. Уолліс й о. Футуна), Кирибаті, Маршаллові о-ва, Мікронезія (Об'єднані штати), Науру, Нова Зеландія, Ниуе, Північні Маріанські о-ви (Співдружність націй), Палау, Папуа-Нова Гвінея, Острови Самоа, Соломонові о-ви, Токелау, Королівство Тонгі, Тувалу, Великобританія (для Піткайрн), Сполучені Штати Америки (для Американських о-вів Самоа й Гуама), Вануату.

2. НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КАРАНТИН РОСЛИН»

2.1. МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ

Угода СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів // Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures

Ця Угода застосовується до всіх санітарних та фітосанітарних заходів, які можуть прямо чи опосередковано впливати на міжнародну торгівлю. Такі заходи повинні розроблятися та застосовуватися відповідно до положень цієї Угоди.

Санітарні та фітосанітарні заходи стосуються окремих ризиків, які створює міжнародна торгівля для здоров'я і життя людей та тварин і безпеки рослин. Заходи СФЗ можуть стосуватись як промислових, так і сільськогосподарських товарів, однак домінують на практиці останні (94% випадків, що розглядались на засіданнях Комітету СОТ з питань СФЗ, пов'язані з сільськогосподарськими товарами). З 1995 року, тобто з дати набуття чинності Угодою СОТ про застосування СФЗ, і до кінця 2013 року на Комітеті було поставлено 368 торговельних питань з окремих товарних позицій. 39% із них стосувались сфери здоров'я тварин, 31% - безпеки харчових продуктів, 24% - здоров'я рослин та 6% - решта питань.

Угода СОТ щодо застосування санітарних і фітосанітарних заходів визнає суверенне право членів СОТ встановлювати такий рівень санітарного і фітосанітарного захисту, який є необхідним для захисту життя і здоров'я людей, тварин і рослин, враховуючи особливості клімату, поширення хвороб і шкідників, а також інших внутрішніх специфічних для даної країни умов. Проте рівень санітарного і фітосанітарного захисту повинен в обов'язковому порядку бути науково обґрунтованим.

З метою якомога ширшої гармонізації санітарних і фітосанітарних заходів згідно Угоди члени СОТ зобов'язані базувати свої заходи на міжнародних стандартах, керівництвах і рекомендаціях. Однак, члени СОТ можуть підтримувати або запроваджувати заходи, які є більш суворими, якщо існує наукове обґрунтування чи рішення, засноване на відповідній оцінці ризику. Угода дозволяє гнучку систему відступу від міжнародних стандартів у випадках, зумовлених різницею географічного та кліматичного характеру або фундаментальними технологічними проблемами. Угода описує процедури і критерії оцінки ризику і визначає відповідні ризики санітарного і фітосанітарного захисту.

Держави-учасники угоди будуть приймати санітарні і фітосанітарні заходи інших країн як еквівалентні, за умови якщо країна-експортер демонструє країні-імпортеру, що її заходи досягають необхідного рівня захисту здоров'я. Угода включає положення, які стосуються процедур контролю, перевірки та схвалення запроваджених заходів. Угода вимагає,

щоб заходи базувалися на міжнародних стандартах чи наукових доказах ризику. За умови застосування країною міжнародних стандартів, їй легше довести правомірність застосування санітарних і фітосанітарних заходів, ніж за умови встановлення своїх власних стандартів.

Завдання Комітету по СФЗ полягає у моніторингу того, як країни застосовують Угоду про СФЗ, і обговоренню проблем, що виникають в ході його застосування. Національні інформаційні центри СОТ діють у всіх країнах-членах з метою забезпечення для виробників та експортерів сучасного доступу до необхідної інформації СОТ.

Міжнародна конвенція по карантину і захисту рослин // Internatioinal Plant Protection Convention (IPPC)

Міжнародна конвенція по карантину и захисту рослин – це міжнародна угода із захисту рослин, підписана 180 країнами. Метою Конвенції є захист культурних та природних фітоценозів за рахунок попередження інтродукції і розповсюдження шкідливих організмів.

МКЗР поширюється на захист природної флори і продукції рослинництва, включаючи як прямі, так і опосередковані збитки від шкідників, хвороб і бур'янів. Положення МКЗР охоплюють перевезення, контейнери, місця зберігання, ґрунт та інші об'єкти чи матеріали, які можуть бути місцем резервації для шкідників.

Конвенція Європейської і середземноморської організації з карантину і захисту рослин (ЄОКЗР) //Ерро convention

З метою забезпечення сумісних та ефективних дій, спрямованих на попередження інтродукції та розповсюдження шкідливих організмів, що пошкоджують рослини і продукцію рослинного походження та для того, щоб сприяти запровадженню відповідних заходів, спрямованих на боротьбу з ними, сторони, що домовляються та беруть на себе обов'язки вживати законодавчі, технічні та адміністративні заходи, визначені у даній Конвенції та у додаткових угодах, укладених у відповідності зі статтею XV

Директива Ради 2000/29/ЄС про заходи захисту від інтродукції на територію Спільноти шкідливих організмів для рослин чи рослинних продуктів, та від їхнього поширення на території Спільноти ЄС// Council Directive 2000/29/EC on protective measures against the introduction into the Community of organisms harmful to plants or plant products and against their spread within the Community as amended by the Directives

Директива розглядає заходи захисту, спрямовані проти інтродукції на територію Держав-членів з територій інших Держав-членів або третіх країн організмів, що є шкідливими для рослин або продукції рослинного походження.

Подана інформація щодо шкідливих організмів:

- інтродукція та поширення яких на територію усіх держав-членів заборонена;
- інтродукція та поширення яких на територію окремих захищених зон є заборонена;
- інтродукція та поширення яких на територію усіх держав-членів заборонена за умови присутності на певних видах рослин чи рослинних продуктах.
- спеціальні вимоги, які повинні встановлювати усі держави-члени при інтродукції та переміщенні рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів у межах територій усіх держав-членів.
- спеціальні вимоги, які повинні встановлювати усі держави-члени при інтродукції та переміщенні рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів та на території окремих захищених зон.
- рослини, рослинні продукти та інших об'єкти повинні проходити комплексну перевірку з метою встановлення їх фітосанітарного стану (у місці виробництва: за умови, що походить з території спільноти; до моменту переміщення по території спільноти – у країні походження або країні вантажного відправлення, за умови що мають походження поза територією спільноти) до отримання дозволу для в'їзду на територію спільноти.

Керівництво щодо застосування фітосанітарних стандартів у лісовому господарстві

Праця підготована у тісній співпраці з міжнародною групою вчених, фітосанітарних спеціалістів та представників лісового сектору. В обговоренні проекту документу взяли участь більше 100 спеціалістів із 44 країн. У «Керівництві...» в доступній формі подана інформація про Міжнародні стандарти із фітосанітарних заходів (МСФЗ) та про те, наскільки важливу роль практичний досвід в управлінні лісом може сприяти мінімізації чисельності шкідливих організмів та їх поширенню, у застосуванні фітосанітарних стандартів та спрощенні безпечної торгівлі. Зокрема, викладена інформація, що стосується:

- яким чином МСФЗ та регламентації національних організацій з карантину і захисту рослин (НОКЗР) торкаються імпорту та експорту товарів лісового господарства (Глава 2);
- яким чином представники лісового сектора можуть скоротити ризик, пов'язаний з розповсюдженням шкідливих організмів з допомогою ефективних підходів до управління (Глава 3).
- Яким чином відповідний МСФЗ може бути використаний з метою попередження інтродукції та розповсюдження лісових шкідливих організмів (Глава 4);
- Яким чином спеціалісти лісового сектора можуть співпрацювати з НОКЗР щодо питань розробки та ефективного практичного застосування МСФЗ і національних фітосанітарних регламентацій, які обмежують переміщення шкідливих організмів та, по-можливості, мінімально обмежують торгівлю (Глава 5).

Керівництво видане англійською, арабською, іспанською, китайською, російською та французькою мовами. Його можна використовувати з метою отримання базових знань щодо практичної частини управління лісовим господарством, спрямованим на скорочення розповсюдження шкідливих організмів.

3.1. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

МСФЗ №1. (2006). Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і їх застосування у міжнародній торгівлі // principles for the protection of plants and the application of phytosanitary measures international trade

Сфера застосування

У цьому стандарті описані фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин, які зазначені в Міжнародній конвенції з карантину та захисту рослин (МККЗР) і конкретизовані в Міжнародних стандартах з фітосанітарних заходів. Стандарт описує принципи, які стосуються карантину та захисту рослин, охоплюючи культивовані та некультивовані (нерегульовані) рослини, дикорослу флору та водні рослини. Іншими словами, стандарт стосується усього, відносно чого застосовують фітосанітарні заходи при міжнародних переміщеннях людей, товару, транспортних засобів, а також все те, що є метою МККЗР. Стандарт не змінює МККЗР, а розширює діючі зобов'язання або роз'яснює будь-яку іншу угоду, процедуру чи законодавство.

Головні питання стандарту

Основні принципи: суверенітет, необхідність, управління ризиком, мінімальний вплив, прозорість, гармонізація, відсутність дискримінації, технічне обґрунтування, співробітництво, еквівалентність фіто санітарних заходів. Операційні принципи: аналіз фітосанітарного ризику, складання переліку шкідливих організмів, встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливих організмів, офіційна боротьба з регульованими шкідливими організмами, системний підхід, фітосанітарна сертифікація, термінова дія, екстрені заходи, врегулювання суперечок, уникнення невинуватих затримок.

МСФЗ №5. (2007) Глосарій фітосанітарних термінів // Glossary of phytosanitary terms

Сфера застосування

Це довідковий уніфікований стандарт. Він являє собою перелік термінів і визначень специфічного значення, що використовують у фітосанітарних системах усього світу. Його було розроблено для створення гармонізованої, міжнародно визнаної термінології, пов'язаної з впровадженням Міжнародної конвенції з карантину та захисту рослин (МККЗР) і Міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів (МСФЗ).

Головні питання стандарту
Фітосанітарні терміни та визначення.

3.1.1. Модуль 1. Міжнародні стандарти, які стосуються системи сертифікації на імпорт, експорт, транзит. Регламентації оформлення вантажів

МСФЗ №7. (2004). Система сертифікації на експорт // Export certification system

Сфера застосування

Цей стандарт описує компоненти національної системи щодо видачі фітосанітарних сертифікатів.

Головні питання стандарту

Вимоги, юридичні повноваження, адміністративна відповідальність.

Ресурси: інформація про фітосанітарні вимоги країн-імпортерів.

Документація: фітосанітарні сертифікати, реекспортні сертифікати, процедури, зберігання даних. Засоби зв'язку. Механізм перегляду.

МСФЗ №12. (2005). Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів // Guidelines for phytosanitary certificates

Сфера застосування

Цей стандарт описує принципи та вказівки щодо підготовки та видачі фітосанітарних сертифікатів і реекспортних фітосанітарних сертифікатів.

Головні питання стандарту

Вимоги щодо фітосанітарних сертифікатів. Особливі принципи та вказівки щодо підготовки та видачі фітосанітарних та експортних сертифікатів.

МСФЗ №13. (2005). Керівництво щодо нотифікації та екстрених дій // Guidelines for the notification of non-compliance and emergency measures

Сфера застосування

Стандарт описує дії, які повинні здійснювати країни відносно нотифікації: у випадку невідповідності імпортованого вантажу заявленим фітосанітарним вимогам, зокрема, виявлення занесених до списку регульованих шкідливих організмів; імпортованого вантажу вимогам до документації щодо фітосанітарної сертифікації; екстренній дії, що застосовується при виявленні в імпортованому вантажі регульованого шкідливого організму, не внесеного в список організмів, що зустрічаються в даному вантажі із експортуючої країни; екстренній дії, що здійснюється при виявленні в імпортованому вантажі організмів, що являють потенційну фітосанітарну загрозу.

Головні питання стандарту

Призначення нотифікацій. Використання нотифікаційної інформації. Положення МКЗР, які відносяться до нотифікації. Підстава для нотифікації. Ідентифікація шкідливих організмів. Розслідування невідповідності та екстреної дії.

МСФЗ №15. (2004). Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу у міжнародній торгівлі // Guidelines for regulating wood packaging material in international trade

Сфера застосування

У цьому стандарті описані фітосанітарні заходи, спрямовані на зменшення ризику ввезення та/або розповсюдження шкідливих організмів з дерев'яним пакувальним матеріалом (включаючи піддони), виготовленим з необробленої хвойної і листяної деревини, що використовуються у міжнародній торгівлі.

Головні питання стандарту

Підстави для регулювання. Регульовані дерев'яні пакувальні матеріали. Заходи щодо дерев'яних пакувальних матеріалів. Операційні вимоги: деревина для кріплення, процедури що застосовуються перед експортом; при імпорті. Маркування для затверджених заходів.

МСФЗ №18. (2008). Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу // Guidelines for the use of irradiation as a phytosanitary measure

Сфера застосування

Даний стандарт забезпечує технічне керівництво з використання іонізуючого випромінювання для фітосанітарної обробки регульованих шкідників або об'єктів. Він не включає обробку, яка може бути використана з метою: стерилізації організмів для боротьби з шкідниками; санітарної обробки (безпека харчових продуктів і здоров'я тварин); збереження або покращення якості товару (наприклад, продовження терміну придатності); або стимулювання мутагенезу.

Головні питання стандарту

Вказівки з використання опромінення в якості фітосанітарного заходу: повноваження, мета обробки, дозиметрія, дозвіл на використання обладнання, фітосанітарна цілісність системи, маркування. Огляд і фітосанітарна сертифікація.

для регулювання як карантинних шкідливих організмів

МСФЗ №20. (2005). Вказівки щодо фітосанітарної системи регламентації імпорту // Guidelines for a phytosanitary import regulatory system

Сфера застосування

Метою фітосанітарної системи регламентації імпорту є запобігання інтродукції карантинних шкідливих організмів чи обмеження проникненню регульованих некарантинних шкідливих організмів з імпортованими товарами та іншими підкарантинними матеріалами. Елементами системи регламентації імпорту є: основні регулюючі положення фітосанітарного законодавства, регламентацій та процедур, а також офіційної служби, НОКЗР, яка відповідає за роботу системи.

Головні питання стандарту

Міжнародні угоди, принципи і стандарти. Підкарантинні матеріали. Фітосанітарні заходи щодо підкарантинних матеріалів. Дозвіл на імпорт. Транзитні вантажі. Заходи на випадок невідповідності та екстрені дії. Система регламентації імпорту.

МСФЗ №24. (2007). Вказівки зі встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів // Guidelines for determination and recognition of equivalence of phytosanitary measures

Сфера застосування

Цей стандарт описує принципи й вимоги, що застосовують для встановлення і визнання еквівалентності фітосанітарних заходів. Він описує також схему дій для встановлення еквівалентності у міжнародній торгівлі.

Головні питання стандарту

Обґрунтування еквівалентності. Відсутність дискримінації при застосуванні еквівалентності фітосанітарних заходів. Специфічні вимоги при застосуванні еквівалентності.

МСФЗ №25. (2006). Транзитні вантажі // Consignments in transit

Сфера застосування

Цей стандарт описує процедури виявлення, оцінки та управління фітосанітарним ризиком, що пов'язаний з переміщенням вантажів підкарантинних матеріалів, які не імпортуються у країну, а перевозяться через неї в іншу країну у такий спосіб, щоб застосування будь-яких фітосанітарних заходів у таких випадках було технічно виправданим і передбачало недопущення інтродукції та розповсюдження шкідливих організмів у країні транзиту.

Головні питання стандарту

Аналіз фітосанітарного ризику для країни транзиту. Вантажі, що не вимагають запровадження до них фітосанітарних заходів. Вантажі до яких необхідно запроваджувати фітосанітарні заходи. Організація системи транзиту. Невідповідність та дії у надзвичайних ситуаціях.

3.1.2. Модуль 2. Міжнародні стандарти, які стосуються загальних процедур: нагляду, огляду, встановлення вільних зон, вільних місць ділянок виробництва рослинної продукції

МСФЗ №3. (2005). Вказівки щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів // Guidelines for the export, shipment, import and release of biological control agents and other beneficial organisms.

Сфера застосування

Діючий стандарт скеровує увагу (кодекс поведінки) на управління ризиком, пов'язане з експортом, перевезенням, імпортом і вивільненням агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. У стандарті визначені відповідні зобов'язання договірних сторін в рамках МККЗР («сторони, які домовляються»), національних організацій з карантину рослин і захисту рослин (НОКЗР) та інших відповідальних органів, імпортерів та експортерів (як описується в стандарті). Стандарт розглядає агентів біологічної боротьби, здатних до відтворення (включаючи паразитоїдів, хижаків, паразитів, нематод, фітофагів і патогенів, таких як гриби, бактерії і віруси), а також стерильних комах та інших корисних організмів (таких як мікоризи і запилювачі), і охоплює також ті організми, які запаковані або сформовані у вигляді комерційного продукту. Є також положення стандарту, які стосуються імпорту агентів біологічної боротьби іноземного походження та інших корисних організмів з метою проведення досліджень у карантинних лабораторіях та наукових установах.

Сфера дії даного стандарту не стосується живих модифікованих організмів, питань пов'язаних з реєстрацією біопестицидів, та мікробіологічних агентів, призначених для боротьби з хребетними шкідливими організмами.

МСФЗ №4. (2006). Вимоги щодо встановлення вільних зон // Requirements for the establishment of pest free areas

Сфера застосування

Цей стандарт описує вимоги щодо встановлення та використання вільних зон як варіанту з управління ризиком в галузі фітосанітарної сертифікації рослин, рослинних продуктів та інших підкарантинних матеріалів, які експортовані з вільних зон, та як елемента наукового обґрунтування фітосанітарних заходів, які використовує країна-імпортер для захисту вільної зони, що знаходиться в небезпеці.

Головні питання стандарту

Загальні вимоги до вільних зон. Специфічні вимоги до вільних зон різних типів: ціла країна; незаражена частина країни, в якій наявна обмежена

заражена зона; обмежена незаражена частина країни, розташована всередині суцільно зараженої зони.

МСФЗ № 6. (2005). Керівництво по нагляду // Guidelines for surveillance

Сфера застосування

Стандарт описує компоненти систем нагляду і моніторингу для виявлення шкідливих організмів та надання інформації для проведення аналізу фітосанітарного ризику, для встановлення вільних зон і, за необхідності, складання переліків шкідливих організмів.

Головні питання стандарту

Розрізняють два основних типи систем нагляду: загальний нагляд і спрямовані обстеження.

Загальний нагляд – це процес збору інформації із різних доступних джерел про поширення конкретних шкідливих організмів, які потенційно можуть мати значення для будь-якої зони АФР, а також забезпечення цими даними НОКЗР.

Процес загального нагляду містить: джерела, збирання, зберігання та систему пошуку інформації, використання інформації.

Спрямовані обстеження – це процедури, за допомогою яких НОКЗР отримує інформацію щодо шкідливих організмів, які становлять інтерес, в конкретних місцях всередині зони у зазначений період часу. Отримана і перевірена інформація може використовуватись для визначення присутності або поширення шкідливих організмів в зоні, на рослині чи товарі, або відсутності їх у зоні (при встановленні або підтриманні вільних зон).

Спрямовані обстеження: щодо шкідливих організмів, товарів та рослин; цільовий та випадковий відбір зразків.

МСФЗ №9. (2004). Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів // Guidelines for pest eradication programmes

Сфера застосування

Цей стандарт описує компоненти проведення програми ліквідації шкідливих організмів, яка може призвести до встановлення або відновлення факту відсутності шкідливого організму в зоні.

Головні питання стандарту

Загальні вимоги до програм ліквідації шкідливих організмів. Загальна інформація та процеси планування. Рішення про введення програм ліквідації: ініціювання, ідентифікація, оцінка існуючого та потенційного розповсюдження шкідливого організму. Впровадження програми ліквідації. Процес ліквідації: нагляд, локалізація вогнища, обробка та/ або заходи боротьби. Перевірка ліквідації шкідливого організму.

МСФЗ №10. (2007). Вимоги щодо встановлення вільних місць та ділянок виробництва // Requirements for the establishment of pest free places of production and pest free production sites

Сфера застосування

Цей стандарт містить вимоги щодо визначення та використання вільних місць та ділянок виробництва як варіантів управління ризиком з метою дотримання фітосанітарних вимог при імпорті рослин, рослинних продуктів та інших підкарантинних матеріалів.

Головні питання стандарту

Поняття вільного місця або ділянки виробництва. Відмінність між вільним місцем або ділянкою виробництва та вільною від карантинного організму зоною. Вирішальні фактори для вільних місць або ділянок виробництва. Визначення та підтримання вільних місць або ділянок виробництва. Вимоги до буферних зон.

МСФЗ №22. (2008). Вимоги щодо встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів // Requirements for the establishment of areas of low pest prevalence

Сфера застосування

Цей стандарт містить основні вимоги та процедури щодо встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів (ЗНЧШО) для регульованих шкідливих організмів всередині зони, та, з метою спрощення експорту, для шкідливих організмів, регульованих лише у країні-імпортері. Даний стандарт включає визначення, перевірку, підтримання та використання цих ЗНЧШО.

Головні питання стандарту

Поняття зони низької чисельності шкідливого організму. Переваги використання зон низької чисельності шкідливого організму. Відмінності між зонами низької чисельності шкідливого організму та вільними зонами.

МСФЗ №23. (2006). Вказівки щодо огляду // Guidelines for inspection

Сфера застосування

Стандарт описує процедуру огляду вантажів рослин, рослинних продуктів та інших підкарантинних матеріалів при імпорті й експорті. В ньому йде мова про встановлення відповідності вантажу фітосанітарним регламентаціям шляхом візуальної перевірки; перевірки документації, а також перевірки достовірності і цілісності вантажу.

Головні питання стандарту

Завдання огляду. Відповідальність за огляд. Вимоги до інспекторів. Роль огляду в аналізі фітосанітарного ризику. Перевірка документів, які

супроводжують вантаж. Перевірка оригінальності і цілісності вантажу. Візуальна перевірка на виявлення шкідливих організмів. Відповідність фітосанітарним вимогам: методи і результати огляду.

МСФЗ №26. (2006) Встановлення зон вільних від плодових мух (*TEPHRITIDAE*) // Establishment of pest free areas for fruit flies (*Tephritidae*)

Сфера застосування. Цей стандарт містить вказівки щодо встановлення зон, вільних від плодових мух (*Tephritidae*). Плодові мухи є надзвичайно небезпечними шкідливими організмами, які спричиняють шкоду великій групі плодових культур. Як наслідок мухи серйозно впливають на міжнародний ринок рослинної продукції (фрукти). Висока ймовірність інтродукції плодових мух, пов'язана з широким спектром організмів-господарів плодових мух, призводить до встановлення заборон країнами-імпортерами на ввіз фруктів з країн, де поширені ці шкідливі організми. З цих причин виникла необхідність розробки МСФЗ, який регулюватиме встановлення та підтримання зон, вільних від плодових мух.

Головні питання стандарту

Характеристика зони, вільної від плодових мух. Підтримка вільних зон. Призупинення статусу, втрата та відновлення статусу вільної від плодових мух зони.

МСФЗ № 30. (2008). Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух (*Tephritidae*) // Establishment of areas of low pest prevalence for fruit flies (*Tephritidae*)

Сфера застосування

Стандарт застосовують до плодових мух (*Tephritidae*), що потенційно можуть мати економічне значення у країні. У ньому прописані рекомендації для Національних організацій з карантину та захисту рослин (НОКЗР) щодо визначення та підтримки зон з низькою чисельністю плодових мух. Такі зони рекомендують встановлювати з метою проведення у них офіційних заходів по управлінню фітосанітарним ризиком: як самостійні чи як частина системного підходу з метою полегшення (спрощення) процедури торгівлі продукцією рослин-господарів плодових мух, або ж з метою мінімізації розповсюдження регулюючих видів плодових мух в межах зони.

Головні питання стандарту

Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух. Фітосанітарні процедури. Підтримання зон низькою чисельністю плодових мух.

МСФЗ №28. (2007). Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів // Phytosanitary treatments for regulated pests

Сфера застосування

Стандарт запроваджує вимоги для подання та оцінки інформації стосовно фітосанітарної обробки, що виступає фітосанітарним заходом. Заходи обробки використовують для боротьби з регульованими шкідливими організмами на підкарантинних матеріалах, переважно таких, що переміщуються в процесі міжнародної торгівлі. Запроваджені заходи обробки передбачають мінімальні вимоги, що виставляють до ефективної боротьби з регульованими шкідливими організмами.

Головні питання стандарту

Мета та використання. Процес внесення подання про обробку та його прийняття. Вимоги до фітосанітарної обробки: ефективність обробки у лабораторних/ контрольованих умовах. Ефективність обробки в експлуатаційних умовах. Оцінка внесених подань про обробку.

МСФЗ №29. (2007). Визнання вільних зон та зон з низькою чисельністю шкідливого організму // Recognition of pest free areas and areas of low pest prevalence

Сфера застосування

Цей стандарт містить вказівки та опис процедури двостороннього визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму. Стандарт не запроваджує часових рамок процедури визнання. Також у стандарті містяться певні міркування стосовно вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва.

Головні питання стандарту

Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму. Вимоги та процедура для визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму.

МСФЗ № 32. (2009). Класифікація товарів у відповідності з фітосанітарним ризиком, який вони представляють // Categorization of commodities according to their rest risk

Сфера застосування

У стандарті наведені критерії класифікації товарів при розгляді імпорتنих вимог для Національних організацій з карантину і захисту рослин (НОКЗР) країн-імпортерів відповідно до фітосанітарного ризику, який ці товари являють. Така класифікація повинна допомогти визначити, чи потрібне

проведення аналізу фітосанітарного ризику і чи є необхідність у фітосанітарній сертифікації.

Перший етап класифікації ґрунтується на інформації про те, чи був товар перероблений, які методи і ступінь переробки, яким піддавався товар до початку експорту. Другий етап класифікації товарів ґрунтується на їх передбачуваному використанні після імпорту.

У цьому стандарті не розглядаються шкідливі організми продуктів запасу, та види, що засмічують товар та продукти його переробки.

Головні питання стандарту

Елементи класифікації товарів у відповідності з ризиком, який вони представляють. Метод і ступінь переробки перед експортом. Передбачуване використання вантажу. Категорії товарів.

МСФЗ № 33. (2010). Вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження і мінібульби картоплі (*Solanum spp.*), призначені для міжнародної торгівлі // Pest free potato (*Solanum spp.*) micropropagative material and minitubers for international trade

Сфера застосування

Стандарт містить вказівки щодо виробництва, змісту і фітосанітарної сертифікації матеріалу для мікроклонального розмноження і мінібульб картоплі (*Solanum tuberosum* і відповідних бульбоутворюючих видів), вільних від шкідливих організмів і призначених для міжнародної торгівлі. Цей стандарт не стосується посадкового матеріалу картоплі, вирощеного в польових умовах, та картоплі, призначеної для споживання чи переробки.

Головні питання стандарту

Аналіз фітосанітарного ризику. Переліки регульованих шкідливих організмів на картоплі, пов'язані із конкретними шляхами розповсюдження. Варіанти управління фітосанітарним ризиком. Отримання вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі.

МСФЗ № 34. (2010). Створення та експлуатація станцій карантину рослин після ввезення // Design and operation of post-entry quarantine stations for plants (2010)

Сфера застосування

Даний стандарт описує основні рекомендації щодо створення й експлуатації станцій карантину рослин після ввезення (КПВ) для утримання імпортованих вантажів рослин, переважно, посадкового матеріалу, в умовах ізоляції з метою їх перевірки на зараження карантинними шкідливими організмами.

Головні питання стандарту

Загальні вимоги до станцій карантину рослин. Специфічні вимоги до станцій з карантину рослин: місце розташування, матеріально-технічна база, діагностика та вилучення карантинних шкідливих організмів чи їх переносників

3.1.3. Модуль 3. Міжнародні стандарти, які стосуються проведення аналізу фітосанітарного ризику шкідливих організмів

Перелік регульованих шкідливих організмів

Перелік регульованих шкідливих організмів встановлюється на основі переліків шкідливих організмів, які занесені до списків А1 та А2 Європейської та Середземноморської організації захисту рослин та/або списків інших відповідних міжнародних організацій, якщо на основі оцінки фітосанітарного ризику встановлено високий рівень загрози занесення або поширення таких шкідливих організмів для рослин на території України.

Стандарт РМ 1/5 (1). (2011). Формат для повідомлень про шкідливі організми // Format for pest reports

Сфера застосування

Стандарт визначає основні елементи інформації, які повинні міститися в офіційних повідомленнях про шкідливі організми. Цей гармонізований формат для повідомлень про шкідливі організми узгоджений і сумісний з форматом ФАО з метою демонстрації офіційних повідомлень про шкідливі організми на сайті МККЗР.

Головні питання стандарту

Наведена форма повідомлення про випадки виявлення шкідливого організму. У формі вказані основні положення, на які треба дати відповідь у разі виявлення шкідливого виду.

МСФЗ №2. (2007) Структура аналізу фітосанітарного ризику // Framework for pest risk analysis

Сфера застосування

У стандарті наведена структура процесу аналізу фітосанітарного ризику (АФР) у рамках застосування МККЗР. Процес аналізу фітосанітарного ризику містить три стадії: підготовчий етап, оцінку фітосанітарного ризику та оцінку управління фітосанітарним ризиком. У стандарті наголос зроблений на підготовчому етапі. Викладені загальні питання щодо збору інформації, документації, повідомлення про ризик, невизначеності та послідовності.

Головні питання стандарту

Структура АФР. Стадії АФР: підготовчий етап, визначення шляхів розповсюдження, шкідливого організму. Оцінка фітосанітарного ризику. Оцінка управління фітосанітарним ризиком.

Головні питання стандарту

Розробити безпечні механізми експорту, перевезення, імпорту й випуску агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. На основі цих механізмів визначити обов'язки договірних сторін щодо імпорту. Обов'язки імпортера відносно документації щодо імпорту. Обов'язки експортера.

Стандарт ЄОКЗР РМ 3/67 (1). (2013). Фітосанітарні процедури // Phytosanitary procedures. Керівництво по управлінню інвазійними чужинними рослинами або потенційно інвазивними чужинними рослинами, які передбачають імпортувати або які були спрямовано імпортовані / Guidelines for the management of invasive alien plants or potentially invasive alien plants which are intended for import or have been intentionally imported.

Сфера застосування

В даному стандарті розроблені вказівки щодо управління спрямовано імпортованими адвентивними (*інвазивними*, чужинними) рослинами або потенційно *інвазійними* рослинами, та прописані шляхи мінімізації цих ризиків.

Багато адвентивних видів рослин (бур'янів і паразитичних рослин) навмисне ввозять у країни ЄОКЗР, наприклад, з метою торгівлі водними чи садовими рослинами. Окремі з них (рослини), складають загрозу біорізноманіттю рослинних угруповань та можуть мати негативні потенційні економічні чи соціальні наслідки у новому регіоні: бур'яни та паразити.

Відомо, що необхідність імпортування чужинних рослин викликана необхідністю розмноження, садівництва, комерційною метою тощо. Проте якщо відомо, що такі рослини можуть бути інвазивними або передбачається, що вони можуть бути інвазивними, їх спрямований імпорт може мати ризик для країни-імпортера, за умови їх випадкового потрапляння чи спрямованого висаджування у навколишнє середовище.

Тому цей стандарт надає інструкцію щодо управління таким імпортом, та мінімізації ризиків від вже імпортованих рослин. У стандарті прописане проведення необхідного аналізу фітосанітарного ризику для інвазивних чужинних рослин, зокрема, у розділі оцінки управління ризиком по АФР.

Головні питання стандарту

Аналіз ризику для інвазивних чужинних рослин: рослини, які ще не були імпортовані; рослини, які вже імпортовані. Внутрішні заходи по управлінню фітосанітарним ризиком.

Стандарт ЄОКЗР РМ 5/2 (2). Аналіз фітосанітарного ризику при виявленні шкідливого організму в імпортованому вантажі // Pest risk analysis on detection of a pest in an imported consignment

Сфера застосування

Стандарти ЄОКЗР з аналізу фітосанітарного ризику містять чіткий порядок проведення аналізу ризику, який можуть мати шкідливі організми у визначеній зоні, у відповідності до їх потенційного статусу в якості карантинних шкідливих організмів чи регулюючих некарантинних шкідливих організмів. Окремі стандарти описують різні елементи аналізу фітосанітарного ризику (оцінку фітосанітарного ризику, оцінку управління фітосанітарним ризиком), а також зазначають різну мету, для досягнення якої проводять аналіз фітосанітарного ризику.

Головні питання стандарту

Аналіз фітосанітарного ризику // Pest Risk Analysis

Схема прийняття рішення для АФР. Ідентифікація шкідливого організму. Попередній аналіз. Потенціал інтродукції. Потенційно економічне значення. Варіанти управління.

Стандарт ЄОКЗР РМ 5/3 (4). (2013). Схема прийняття рішення для карантинних шкідливих організмів // Decision-support scheme for quarantine pests

Сфера застосування

В основі цього стандарту лежить МСФЗ №11 «Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами». Він описує чіткі інструкції для (проведення) наступних стадій аналізу фітосанітарного ризику (АФР) для карантинних шкідливих організмів: підготовчого етапу, категоризації шкідливих організмів, оцінки ймовірності інтродукції, оцінки потенційних економічних наслідків та оцінки управління фітосанітарним ризиком. Він містить просту схему, побудовану на послідовних питаннях з метою прийняття рішення про те, чи має організм характерні риси карантинного шкідливого організму, і для визначення, за необхідності, можливих способів управління. Дана схема також може бути використана для проведення АФР, ініційованого в результаті встановлення шляхів розповсюдження шкідливих організмів або перегляду фітосанітарної політики. При відповіді на ці питання може бути використана експертна думка.

Головні питання стандарту

Схему по прийняттю рішення щодо статусу карантинних шкідливих організмів використовують при оцінці потенційного значення конкретного шкідливого організму по відношенню чітко визначеної зони (зони АФР). Зоною АФР може бути вся територія ЄОКЗР, її частина чи група країн або їх частина.

Дана схема розроблена для оцінки статусу окремих конкретних шкідливих організмів; якщо необхідно виконати оцінку ризику для окремого шляху розповсюдження, то ця схема може бути використана після визначення того, які шкідливі організми пов'язані з цим шляхом розповсюдження.

Схема дає детальні інструкції по проведенню наступних стадій аналізу фітосанітарного ризику: підготовчого етапу, категоризації шкідливих організмів, оцінки ймовірності інтродукції, оцінки потенційних економічних наслідків і оцінки управління фітосанітарним ризиком.

Схема оцінки фітосанітарного ризику поділяється на дві основні частини. Схема оцінки в розділі А представлена у вигляді бінарного дерева, складеного із послідовних питань з двома альтернативними варіантами рішення. Якщо ця схема приводить до висновку про те, що організм має необхідні характеристики карантинного шкідливого організму, то цей шкідливий організм потім оцінюється більш детально в розділі В. Враховуючи цю оцінку, можна прийти до висновку, щодо рівня «фітосанітарного ризику», який представляє цей шкідливий організм. Цей висновок можна потім використати на стадії оцінки управління фітосанітарним ризиком, щоб встановити, чи є цей ризик прийнятним і встановити спосіб управління.

До початку стадії оцінки управління фітосанітарним ризиком або на певних етапах протягом усього процесу доцільно проконсультуватися з іншими зацікавленими органами. Наприклад, можливо виникне потреба проведення консультацій та обговорення ситуації з експортерами про те, які заходи дійсно можна застосовувати на практиці; з імпортерами, щоб з'ясувати, які заходи можуть бути рентабельними; з представниками уряду – з питань про наслідки для міжнародної торгівлі; з експертами по захисту рослин з метою прийняття рішення про те, які заходи боротьби можна застосувати, наскільки вони ефективні і чи можливе проведення ліквідації вогнищ

МСФЗ №8. (2006). Визначення статусу шкідливого організму в зоні // Determination of a pest status in an area.

Сфера застосування

Цей стандарт описує зміст та застосування повідомлень (документованих даних) про шкідливий організм та іншої інформації при визначенні статусу шкідливого організму в зоні (регіоні). Додаються описи категорій статусу шкідливого організму, а також рекомендації щодо належної практики звітування.

Головні питання стандарту

Загальні вимоги для визначення статусу шкідливого організму: мета. Повідомлення про шкідливі організми. Достовірність інформації. Керівництво з оцінки надійності повідомлення про шкідливий організм. Опис статусу шкідливого організму в зоні: присутність; відсутність; тимчасове перебування. Визначення статусу шкідливого організму в зоні.

МСФЗ №11. (2004). Аналіз фітосанітарного ризику карантинних шкідливих організмів для навколишнього середовища та ризик пов'язаний із впливом живих модифікованих організмів // Pest risk analysis for environmental risks and living modified organisms

Сфера застосування

У стандарті докладно описаний процес проведення аналізу фітосанітарного ризику (АФР) шкідника з метою встановлення, чи є шкідливий організм – карантинним. В ньому описані інтегровані процеси, які використовують для оцінки ризиків, а також вибору варіантів управління фітосанітарними ризиками.

Головні питання стандарту

Ризики шкідливих організмів для карантинних шкідливих організмів. Стадія 1: вступ. Стадія 2: оцінка фітосанітарного ризику: категоризація шкідливих організмів. Оцінка ймовірності акліматизації та розповсюдження. Оцінка ймовірності економічних наслідків. Ступінь невизначеності. Стадія 3: Оцінка управління фітосанітарним ризиком.

Стандарт ЄОКЗР РМ 5/2 (2). Аналіз фітосанітарного ризику при виявленні шкідливого організму в імпортованому вантажі // Pest risk analysis on detection of a pest in an imported consignment

Сфера застосування

Стандарти ЄОКЗР з аналізу фітосанітарного ризику поетапно описують аналіз ризику, який можуть мати шкідливі організми у певній зоні, відповідно до їх потенційного статусу в якості карантинних шкідливих організмів чи регульованих не карантинних шкідливих організмів. Окреме керівництво описує різні елементи аналізу фітосанітарного ризику (оцінку фітосанітарного ризику, оцінку управління фітосанітарним ризиком), а також різні цілі, для яких проводиться аналіз фітосанітарного ризику.

Головні питання стандарту

Аналіз фітосанітарного ризику // Pest Risk Analysis

Схема прийняття рішення для АФР. Ідентифікація шкідливого організму. Попередній аналіз. Потенціал інтродукції. Потенційно економічне значення. Варіанти управління.

МСФЗ №14. (2009). Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарного ризику // The use of integrated measures in a systems approach for pest risk management

Сфера застосування

У даному стандарті висвітлені вказівки з розвитку та оцінки інтегрованих заходів в системному підході як варіанті управління фітосанітарним ризиком відповідно до міжнародних стандартів з аналізу фітосанітарного ризику, які відповідають фітосанітарним вимогам з імпорту рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання.

Системний підхід поєднує заходи щодо управління фітосанітарним ризиком для забезпечення відповідного рівня фітосанітарного захисту країни-імпортера. Системний підхід в окремих випадках є еквівалентною альтернативною процедурою, наприклад, знезараження. Його можуть замінити лімітуючим заходом - заборонаю. Це досягається завдяки поєднанню сукупних потреб і процедур. Системні підходи сприяють ефективному управлінню фітосанітарним ризиком і дають можливість поєднувати процедури до і після збору урожаю. Важливо враховувати системні підходи з іншими варіантами управління фітосанітарним ризиком. Поєднання декількох заходів може вплинути на обмеження торгівлі.

Головні питання стандарту

Мета системних підходів, їх характеристика. Взаємозв'язок з АФР та доступними варіантами оцінки управління ризиком. Незалежні та залежні заходи. Типи системних підходів. Ефективність заходів. Розробка та оцінювання системних підходів.

МСФЗ №16. (2007). Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування // Regulated non-quarantine pests: concept and application

Сфера застосування

Дійсний стандарт описує концепцію регульованих не карантинних шкідливих організмів і визначає їх характеристики. Він описує застосування концепції на практиці та відповідні елементи регулятивних систем.

Головні питання стандарту

Положення МКЗР щодо регульованих не карантинних шкідливих організмів. Порівняння РНКШО з іншими шкідливими організмами. Критерії, за допомогою яких визначають РНКШО. Ревалентні принципи та обов'язки.

МСФЗ №17. (2006). Повідомлення про шкідливі організми // Pest reporting

Сфера застосування

Цей стандарт описує відповідальність і обов'язки договірних сторін щодо повідомлення про присутність, вогнища та розповсюдження шкідливих

організмів в зонах, за які вони відповідають. Він також являє собою керівництво щодо повідомлення про успішну ліквідацію шкідливих організмів і встановлення вільних зон.

Головні питання стандарту

Положення МКЗР щодо повідомлення про шкідливі організми. Мета повідомлень. Національна відповідальність. Зобов'язання щодо повідомлень. Підстави для повідомлень. Зміст повідомлень, час, механізм повідомлень.

МСФЗ №19. (2004). Формування переліків регульованих шкідливих організмів // Guidelines on lists of regulated pests

Сфера застосування

У цьому стандарті описані процедури, які дозволяють формувати, підтримувати та робити доступними переліки регульованих шкідливих організмів.

Головні питання стандарту

Основні вимоги для створення переліків регульованих шкідливих організмів. Мета створення переліків регульованих шкідливих організмів. Підготовка переліків. Інформація про шкідливі організми, занесені до переліків.

Стандарт ЄОКЗР РМ 1/2 (19) (2010). Переліки ЄОКЗР А1 і А2 шкідливих організмів, рекомендованих для регулювання як карантинних шкідливих організмів // EPPO A1 and A2 lists of pests recommended for regulation as quarantine pests

Сфера застосування

Даний стандарт роз'яснює Переліки ЄОКЗР А1 і А2 шкідливих організмів, рекомендованих для регулювання в якості карантинних.

Головні питання стандарту

Наведений Перелік ЄОКЗР А1 і А2 шкідливих організмів, рекомендованих

МСФЗ №21. Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів // Pest risk analysis for regulated non-quarantine pests (2004)

Сфера застосування

Цей стандарт містить основні вказівки для проведення аналізу фітосанітарного ризику (АФР) регульованих некарантинних шкідливих організмів (РНКШО). Він описує комплексну процедуру, яка має бути використана для здійснення оцінки фітосанітарного ризику та відбору засобів управління ризиком для досягнення рівня допустимого відхилення.

Головні питання стандарту

Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів: ініціювання, оцінка фітосанітарного ризику; оцінка управління фітосанітарним ризиком.

МСФЗ №27. (2006). Діагностичні протоколи для регульованих некарантинних шкідливих організмів // Diagnostic protocols for regulated pests

Сфера застосування

Цей стандарт містить опис структури та змісту діагностичних протоколів для регульованих шкідливих організмів, які передбачені Міжнародною конвенцією з карантину та захисту рослин. Протоколи описують процедури та методи офіційної діагностики регульованих шкідливих організмів. Вони встановлюють мінімальні вимоги для достовірного аналізу регульованих шкідливих організмів.

Головні питання стандарту

Загальні вимоги до діагностичних протоколів: інформація про шкідливий організм, таксономічна інформація, виявлення, ідентифікація, звіти.

Стандарт РМ 3/60 (1) (2013). Аналіз поживного середовища і рослин в поживному середовищі // Testing growing medium and plants in growing medium

Сфера застосування

Стандарт описує методи аналізу поживного середовища і рослин в поживному середовищі, з метою визначення відповідності вимогам Стандарту ЄОКЗР РМ 3/54.

У поживному середовищі можуть знаходитися багато карантинних шкідливих організмів, пов'язаних з коренями рослин чи іншими органами рослини. Фітосанітарна Процедура РМ 3/54 («Вирощування рослин у поживному середовищі перед експортом») визначає ризики інтродукції таких карантинних шкідливих організмів та шляхи їх зниження. Забезпечення належної якості поживного середовища, не сприяє зараженню. Стандартом визначена фітосанітарна процедура, яка перевіряє дотримання даних умов.

Головні питання стандарту

Аналіз поживного середовища на присутність нематод: лійка Бермана; лоток Уайтхеда (Whitehead & Hemming, 1965); флотація і фільтрація; центрифугування (Caveness & Jensen, 1955). Аналіз коренів рослин на присутність ендопаразитичних нематод: лійка Бермана; метод поліетиленового пакета (Tarjan, 1972); зафарбовування коренів; центрифугування. Дослідження зразків

МСФЗ № 31. (2008). Методика відбору зразків від вантажів // Methodologies for sampling of consignments

Сфера застосування

У стандарті прописані вказівки для Національних організацій з карантину і захисту рослин (НОКЗР) щодо вибору відповідних методик відбору зразків при огляді та аналізі вантажів з метою підтвердження відповідності фітосанітарним вимогам. У стандарті не прописані методики відбору зразків у польових умовах (наприклад, при проведенні обстежень).

Головні питання стандарту

Мета відбору зразків від партії. Ідентифікація партії. Одиниця зразка. Відбір зразків, заснований і не заснований на статистиці. Допустима зараженість зразка. Рівень виявлення, ефективність виявлення. Методи відбору зразків, засновані на статистиці. Визначення розміру зразка. Розподіл шкідливих організмів у партії невідомий. Агрегатний розподіл шкідливих організмів у партії.

2.3. ФІТОСАНІТАРНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Закон України Про карантин рослин

Цей Закон визначає правові, організаційні та фінансово-економічні основи карантину рослин, повноваження органів державної влади, їх посадових осіб, права і обов'язки юридичних та фізичних осіб, спрямовані на запобігання занесенню та поширенню відсутніх на території України регульованих шкідливих організмів, і становить частину законодавства України щодо захисту життя та здоров'я рослин.

Фітосанітарні правила ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, експорту та виробництва дерев'яного пакувального матеріалу» // Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства № 318 від 22.05.2013

Правила розроблені відповідно до Закону України "Про карантин рослин" та інших нормативно-правових актів і поширюється на осіб, які займаються ввезенням з-за кордону, перевезенням в межах країни, експортом, виробництвом та маркуванням пакувального матеріалу.

Вони спрямовані на запобігання проникненню і розповсюдженню в Україні карантинних та інших шкідливих організмів та визначають загальні організаційні і правові вимоги щодо ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, експорту та виробництва дерев'яного пакувального матеріалу з хвойних і листяних порід.

Кодекс поведінки посадових осіб Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України, що виконують функції державного

контролю та нагляду у сфері здійснення санітарних та фітосанітарних заходів // Наказ Державної ветеринарної та фітосанітарної служби № 2134 від 30.09.2013 р.

Прописані загальні правила професійної етичної поведінки посадових осіб Держветфітослужби України, що виконують функції державного контролю та нагляду у сфері здійснення санітарних та фітосанітарних заходів (далі – посадові особи), а також визначає морально-етичні принципи під час виконання своєї професійної діяльності та професійно-етичні правила поведінки. Посадові особи зобов'язані вживати всіх необхідних заходів для виконання положень цього Кодексу і неухильно їх додержуватися під час виконання своїх службових повноважень.

Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з проведення фумігації (знезараження) об'єктів регулювання, визначених Законом України "Про карантин рослин", які переміщуються через державний кордон України та карантинні зони // Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України, № 441 від 17.07.2013 р.

Розроблено відповідно до Законів України "Про карантин рослин", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", "Про пестициди і агрохімікати", "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про ліцензування певних видів господарської діяльності". Ними визначають організаційні, кваліфікаційні, технологічні та інші вимоги, обов'язкові для виконання при провадженні господарської діяльності з проведення фумігації (знезараження) об'єктів регулювання, визначених Законом України "Про карантин рослин", які переміщуються через державний кордон України та карантинні зони.

Про затвердження Порядку оформлення Головним державним фітосанітарним інспектором України, головними державними фітосанітарними інспекторами в Автономній Республіці Крим, місті Києві, областях, їх заступниками та державними фітосанітарними інспекторами матеріалів про адміністративні правопорушення // Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України, № 534 від 06.09.2013

Цей Порядок, розроблений відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП), Законів України "Про карантин рослин", "Про захист рослин", визначає процедуру складання протоколів про адміністративні правопорушення за порушення, передбачені статтями 83-1, 105, 106, 188-12, 188-26 КУпАП, розгляду справ про такі адміністративні правопорушення та ведення діловодства у цих справах. Цим документом визначено порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення і накладання адміністративних стягнень, та: порушення законодавства про захист рослин (стаття 83-1 КУпАП), порушення вимог щодо виконання фітосанітарних заходів (стаття 105 КУпАП), ввезення в Україну, вивезення з України, транзит через її територію, вивезення з

карантинних зон або ввезення до них об'єктів регулювання, які не пройшли фітосанітарного контролю (стаття 106 КУпАП), невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері захисту рослин (стаття 188-12 КУпАП), невиконання законних вимог Головного державного фітосанітарного інспектора України, головних державних фітосанітарних інспекторів, державних фітосанітарних інспекторів (стаття 188-26 КУпАП), мають право: Головний державний фітосанітарний інспектор України; головні державні фітосанітарні інспектори в Автономній Республіці Крим, місті Києві, областях, їх заступники, державні фітосанітарні інспектори.

Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері захисту рослин та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) // Постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2009 р. N 513

Про затвердження уніфікованих форм актів перевірок у сферах карантину та захисту рослин

Затверджені форми актів перевірки дотримання вимог законодавства у сфері карантину та захисту рослин.

Закон України Про захист рослин

Закон регулює правовідносини, пов'язані із захистом рослин сільськогосподарського та іншого призначення, багаторічних і лісових насаджень, дерев, чагарників, рослинності закритого ґрунту, продукції рослинного походження від шкідників, хвороб та бур'янів, визначає права і обов'язки підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян, повноваження органів виконавчої влади і посадових осіб у цій сфері.

2.4. ДЕРЖАВНІ СТАНДАРТИ УКРАЇНИ

У системі заходів з карантину рослин щодо охорони території України від занесення і розповсюдження карантинних організмів, що проводять органи державної служби карантину рослин, важливе значення має чітке визначення ознак пошкодження (зараження, засмічення) рослинної продукції та об'єктів регулювання карантинними шкідливими організмами. З метою ефективного контролю за об'єктами регулювання та на вимоги виконання міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів у торгівлі, фахівці прикордонних пунктів карантину рослин (ППКР), карантинних лабораторій та інспектори повинні мати стандартовані методики проведення фітосанітарної експертизи.

У системі карантину рослин України розроблена серія стандартів «Карантин рослин», з якою пов'язані:

- ДСТУ 3354-96 «Методи ентомологічної експертизи продуктів запасу»,

- ДСТУ 3355-96 «Продукція сільськогосподарська рослинна. Методи відбору проб у процесі карантинного огляду та експертизи»,
- ДСТУ 4009-2001 «Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів».
- ДСТУ 4180-2003. Карантин рослин. Методи мікологічної експертизи підкарантинних матеріалів
- ДСТУ 4709:2006. КАРАНТИН РОСЛИН. Методи бактеріологічної експертизи підкарантинних матеріалів
- ДСТУ 406:2013 Карантин рослин. Методи фітогельмінтологічної експертизи об'єктів регулювання

ДСТУ 3354—96. КАРАНТИН РОСЛИН. Методи ентомологічної експертизи продуктів запасу.

Стандарт встановлює методи ентомологічної експертизи продуктів запасу для встановлення їх карантинного (фітосанітарного) стану при імпортуванні, зберіганні, перевезенні чи експортуванні.

Стандарт придатний для цілей сертифікації підкарантинних матеріалів в частині встановлення зараженості продуктів запасу карантинними та іншими видами комах і кліщів.

Вимоги цього стандарту є обов'язковими для інспекцій, лабораторій, прикордонних пунктів карантину рослин (ППКР), що діють на території України і провадять карантинний огляд, експертизу підкарантинних матеріалів та видачу фітосанітарних сертифікатів, карантинних дозволів, свідоцтв тощо.

Продукція, яка не перевірена у лабораторії карантину рослин або ППКР і не має відповідних документів: дозволу, сертифікату, свідоцтва тощо, не допускається до ввезення на територію України, вивозу за її межі чи перевезенню із зон поширення карантинних об'єктів у вільні зони усередині країни.

ДСТУ 3355—96. КАРАНТИН РОСЛИН. ПРОДУКЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА РОСЛИННА. Методи відбору проб у процесі карантинного огляду та експертизи

Стандарт поширюється на продукцію рослинного походження, яка імпортується в Україну, перевозиться транзитом через територію чи в середині країни з різних зон та експортується.

Цей стандарт установлює методи відбору проб і формування середньої проби в процесі карантинного огляду та експертизи рослинної продукції.

Карантинний огляд та експертиза призначені чітко визначити фітосанітарний стан рослинної продукції та підкарантинних матеріалів,

Вимоги цього стандарту є обов'язковими для підприємств, установ і організацій, а також для громадян-суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності.

ДСТУ 4009-2001. КАРАНТИН РОСЛИН. Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів

В системі заходів фітосанітарного карантину по охороні території України від занесення і розповсюдження карантинних об'єктів, які, згідно із Законом України «Про карантин рослин», здійснюються органами державної служби карантину рослин, важливе значення має чітке визначення засміченості рослинної продукції та підкарантинних матеріалів насінням, плодами та вегетативними органами розмноження карантинних та інших бур'янів. Тому для ефективного контролю засміченості бур'янами вантажів, які ввозяться на територію України або перевозяться, та виконання вимог міжнародних стандартів фітосанітарних заходів у торгівлі фахівцям прикордонних пунктів карантину рослин (ППКР), карантинних лабораторій та інспекторам необхідно мати стандартизовані методики гербологічної експертизи.

Цей стандарт встановлює методи гербологічної експертизи рослинних підкарантинних матеріалів для визначення їх карантинного (фітосанітарного) стану в разі імпортування, зберігання, перевезення чи експортування.

Стандарт придатний для цілей сертифікації підкарантинних матеріалів у частині встановлення засміченості насінням і плодами карантинних потенційно шкідливих та інших видів бур'янів.

Вимоги цього стандарту є обов'язковими для інспекцій, лабораторій, прикордонних пунктів карантину рослин (ППКР) та міжрайонних пунктів карантину рослин (МПКР), що діють на території України і провадять карантинний огляд, експертизу підкарантинних матеріалів, видачу фітосанітарних та карантинних сертифікатів, свідоцтв тощо.

Продукція, яка не перевірена в лабораторії карантину рослин або ППКР і не має відповідних документів: карантинного дозволу, фітокарантинного та карантинного сертифікату, карантинного свідоцтва тощо, не допускається до ввезення на територію України, вивозу за її межі чи перевезенню із зон поширення карантинних об'єктів у вільні зони всередині країни.

ДСТУ 4180-2003. КАРАНТИН РОСЛИН. МЕТОДИ МІКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПІДКАРАНТИННИХ МАТЕРІАЛІВ

Стандарт встановлює методи мікологічної експертизи для рослинних підкарантинних матеріалів з метою визначення їх фітосанітарного стану під час імпортування, експортування, перевезення чи зберігання.

Стандарт використовують під час проведення мікологічної експертизи з метою видачі фітосанітарного, карантинного сертифікату та карантинного дозволу на імпорт (транзит).

Вимоги цього стандарту є обов'язкові для інспекцій, лабораторій, прикордонних (ППКР) та міжрайонних (МПКР) пунктів карантину рослин, що діють на території України і проводять карантинний огляд, експорт об'єктів регулювання, видачу фітосанітарних та карантинних сертифікатів, свідоцтв тощо.

ДСТУ 4709:2006. КАРАНТИН РОСЛИН. Методи бактеріологічної експертизи підкарантинних матеріалів

Цей стандарт встановлює методи досліджування рослинних підкарантинних та підконтрольних матеріалів для визначання ураження їх карантинними збудниками бактеріальних хвороб під час імпортування виробництва, зберігання, перевезення чи експортування. -

Вимоги цього стандарту є обов'язковими для інспекцій, лабораторій, прикордонних пунктів карантину рослин (ППКР) та міжрайонних пунктів карантину рослин (МПКР), що діють на території України і проводять карантинний огляд, експертизу підкарантинних матеріалів, видачу фітосанітарних та карантинних сертифікатів, свідоцтв тощо.

Продукція, яка не перевірена у лабораторії карантину рослин або ППКР і на яку немає відповідних документів: карантинного дозволу, фітосанітарного та карантинного сертифіката, карантинного свідоцтва тощо, не допускається до ввезення на територію України, вивезення за її межі чи перевезення із зон поширення карантинних організмів всередині країни.

Фітосанітарні правила ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту і порядок переробки та реалізації підкарантинних матеріалів встановлюють спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики відповідно до Закону України «Про карантин рослин».

Фітосанітарний контроль на державному кордоні України та транспорті (зокрема на об'єктах автомобільного, залізничного, водного і повітряного транспорту, митницях, на підприємствах поштового зв'язку тощо) здійснюють державні інспектори з карантину рослин з оформленням відповідних документів. Прикордонні пункти карантину рослин облаштовують у пункті пропуску через державний кордон України.

ДСТУ 406:2013 КАРАНТИН РОСЛИН. МЕТОДИ ФІТОГЕЛЬМІНТОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТІВ РЕГУЛЮВАННЯ

Стандарт встановлює методи фітогельмінтологічної експертизи об'єктів регулювання, які експортують, імпортують, перевозять транзитом через територію України чи по країні з різних зон (саджанці, цибулини, кореневища, рослини в горщиках та інший садивний матеріал; ґрунт та ґрунтосуміші; свіжі коренеплоди та картопля; ліс-кругляк та пиломатеріали, які не піддавалися термічній обробці чи фумігації; дерев'яні ящики, тара, стружка тощо).

4. ФІТОСАНІТАРНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Агент біологічної боротьби	Природний ворог, антагоніст, конкурент або інший організм, який використовується у боротьбі з шкідливими організмами (МСФЗ № 3, 1996;переглянуто МСФЗ №3, 2005)
Акліматизація	<p>Обґрунтування на тривалий період в передбаченому майбутньому популяції шкідливого організму всередині зони після його проникнення до неї (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997; ТКФЗ, 2005).</p> <p><i>(від лат. ad — к, для і грец. klima — клімат), пристосування організмів до нових або змінених умов існування, в яких вони проходять усі стадії розвитку і утворюють життєздатне потомство. Акліматизація відбувається при переселенні організмів як в зовсім нові для них місця, так і в області, де вони раніше жили, але за різних причин зникли (реакліматизація). При акліматизації рослин велике значення мають кліматичні фактори (температура и вологість повітря, кількість і розподіл опадів, світловий режим тощо), тип ґрунтів, склад мікрофлори та інші. При акліматизації тварин, окрім кліматичних, важливими є такі фактори, як наявність ворогів, конкурентів по їжі, сезонні місця зимівлі тощо. Акліматизовуватися можуть як дикі види при випадковому переселенні в нові місця існування, наприклад, при міграції тварин, перенесенні насіння водними потоками (природня акліматизація), так і домашні тварини чи культурні рослини (штучна акліматизація). Акліматизацію можна вважати завершеною, коли популяція набуває здатності підтримувати свою численність в нових умовах середовища та відновлювати її після періоду депресії. Прикладом вдалої акліматизації є розповсюдження каштана і білої акації в Європі, американської норки, нутрії в Росії. Вселення нового виду зазвичай порушує екологічну рівновагу, змінює встановлений ланцюг живлення, приводить до витіснення місцевих видів. Вселення видів у нові для них місця існування з метою акліматизації вимагає надзвичайної обережності, врахування можливих наслідків не лише для акліматизованих видів, але й для нового для них природного середовища.</i></p>
Акліматизація (агента біологічної боротьби)	Обґрунтування на тривалий період в передбаченому майбутньому популяції агента біологічної боротьби всередині зони після його проникнення до неї (МСФЗ № 3, 1996)
Аналіз	Офіційна невізуальна перевірка, яка проводиться з метою виявлення шкідливих організмів або їх ідентифікації (ФАО, 1990) в лабораторних умовах

Аналіз фітосанітарного ризику (АФР)	Процес оцінки біологічних або інших наукових та економічних даних з метою ідентифікації організму як шкідливого організму , який потрібно регулювати та які жорсткі фітосанітарні заходи потрібно застосовувати для боротьби з ним (ФАО, 1995; переглянуто, МКЗР, 1997; МСФЗ №2, 2007)
Антагоніст	Організм (зазвичай патоген), який не завдає суттєвої шкоди організму-господарю, але шляхом колонізації організму-господаря захищає його від суттєвої шкоди, завданої шкідливим організмом (МСФЗ № 3, 1996)
Біологічний пестицид (біопестицид) патогена	Узагальнюючий термін для агент біологічної боротьби , зазвичай патогена, який виготовлений і використовується у спосіб, подібний до хімічного пестициду. Зазвичай, їх застосовують з метою швидкого скорочення чисельності популяцій шкідливих організмів для короткострокової боротьби з шкідливими організмами (МСФЗ № 3, 1996, ТКФЗ, 2005)
Боротьба (з шкідливим організмом)	Пригнічення, локалізація або ліквідація популяції шкідливого організму (ФАО, 1995)
Буферна зона	<p>1. Зона, яка межує або оточує зону з офіційно визначеними межами для фітосанітарних заходів, з метою попередження розповсюдження шкідливого організму в межах або поза межами визначеної зони та, за необхідності, для застосування фітосанітарних або інших заходів боротьби (МСФЗ № 10, 1999, переглянуто МСФЗ №22, 2007)</p> <p>2. Це регульована зона з визначеними межами, яка знаходиться між зоною під захистом та зоною вогнища, вона оточує зону проведення фітосанітарних заходів з метою запобігання проникнення шкідливого організму в зону під захистом і вільну зону.</p>
Вантаж	<p>1. Певна кількість рослин, рослинних продуктів та/або інших матеріалів, які переміщуються з однієї країни в іншу і супроводжуються (в разі необхідності) одним фітосанітарним сертифікатом (вантаж може складатися з одного або більше товарів, партій) (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; переглянуто ТКФЗ, 2001)</p> <p>2. Певна кількість рослин, продуктів рослинного походження та/або інших об'єктів регулювання, що транспортується з однієї країни до іншої або в межах України і на які поширюється єдиний міжнародний фітосанітарний або карантинний сертифікат (вантаж може складатися з однієї або більше товарів партій);</p>
Вважати вільним	Оглянути вантаж, обстежити поле або місце виробництва та визнати їх вільними від конкретного шкідливого організму (ФАО, 1990)

Ввезення	Переміщення вантажу через пункт ввезення у зону (ФАО, 1995)
Вегетаційний період (для видів рослин)	Період активного росту протягом вегетаційного сезону (ТКФЗ, 2003)
Вегетаційний сезон	Період або періоди року, протягом яких рослини активно ростуть у певній зоні, місці виробництва або ділянці виробництва (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2003)
Визначення фітосанітарної небезпеки	- процес визначення регульованих шкідливих організмів, які можуть бути потенційно занесені на територію України шляхом ввезення рослин, продуктів рослинного походження або інших об'єктів регулювання
Випуск (вантажу)	Дозвіл на ввезення вантажу після його перевірки (ФАО, 1995)
Випуск (у навколишнє середовище)	Навмисне вивільнення організму у навколишнє середовище (МСФЗ № 3, 1996)
Виявлення (шкідливого організму)	Виявлення шкідливого організму під час огляду або аналізу імпортованого вантажу (ФАО; 1990; переглянуто, КЕФЗ, 1996) виявлення (шкідливого організму) - перехоплення шкідливого організму під час інспектування вантажу
Відмова	1. Заборона ввезення вантажу або іншого підкарантинного матеріалу в разі його невідповідності вимогам фітосанітарних регламентацій (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995) 2. Заборона ввезення вантажу об'єкту регулювання в разі його невідповідності вимогам фітосанітарних заходів.
Візуальна перевірка	1. Фізична перевірка рослин, рослинних продуктів або інших підкарантинних матеріалів неозброєним оком, за допомогою лупи, бінокюляра або мікроскопа з метою виявлення шкідливих або засмічуючих шкідливих організмів без аналізу або переробки (МСФЗ №23, 2005) 2. Первинний огляд рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання неозброєним оком, за допомогою лупи, бінокюляра або мікроскопа з метою виявлення шкідливих або засмічуючих шкідливих організмів без застосування спеціальних методів аналізу.
Вільна ділянка виробництва	Визначена частина місця виробництва , в якій не присутній специфічний шкідливий організм , що підтверджено науковими даними, в якій, якщо це є належним, цей стан офіційно підтримується протягом визначеного періоду часу, та яку обробляють як окрему одиницю таким самим чином, як і вільне

	від шкідливого організму місце виробництва (МСФЗ № 10, 1999)
Вільна зона (ВЗ)	Зона , відсутність у якій конкретно визначеного шкідливого організму підтверджена науковими даними, та в якій, якщо це є належним, цей стан офіційно підтримується (ФАО, 1995)
Вільне місце виробництва	Місце виробництва , в якому специфічний шкідливий організм не присутній, що підтверджено науковими даними, та в якому, якщо це є належним, цей стан офіційно підтримується протягом визначеного періоду часу (МСФЗ № 10, 1999)
Вільний (вантаж, поле чи місце виробництва)	Без наявності шкідливих організмів (або особливого шкідливого організму) у кількості, які може бути визначена шляхом застосування фітосанітарних процедур (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999)
Вогнище (спалах)	1. Нещодавно виявлена ізольована популяція шкідливого організму , у тому числі первинне вогнище , або різке збільшення чисельності популяції шкідливого організму , який акліматизувався у зоні (ФАО, 1995; переглянуто ТКФЗ, 2003) 2. <i>Нещодавно виявлена ізольована популяція шкідливого організму.</i>
Гармонізація	Розробка, визнання та застосування різними країнами фітосанітарних заходів , що базуються на загальних стандартах (ФАО, 1995, переглянуто КЕФЗ, 1999; на підставі Угоди СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів)
Гармонізовані фітосанітарні заходи	Фітосанітарні заходи, які запроваджені договірними сторонами Міжнародної конвенції про захист рослин, і базуються на міжнародних стандартах (МКЗР, 1997)
Генетичний матеріал	Рослини , які призначені для використання у програмах з виведення, покращення або збереження сортів (ФАО, 1990)
Господарі	<i>види рослин, та рослинні продукти</i> спроможні у природних умовах, при вирощуванні та обігу <i>бути домівкою для певного шкідливого організму.</i>
Грей (Гр)	Одиниця поглиненої дози , коли 1Гр еквівалентний поглинанню 1 джоуля на кілограм (1Гр = 1 Дж/кг) (МСФЗ № 18, 2003)
Девіталізація	Процедура, яка робить рослини або рослинні продукти неспроможними до проростання, росту або подальшої репродукції (ТКФЗ, 2001)
Деревина	Категорія товару , до якої відносять круглу деревину, пиломатеріали, тріску або деревину для кріплення з корою або без кори (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Деревина для кріплення	Деревина , яка призначена для захисту або підтримки товару , але не відноситься до цього товару (ФАО, 1990; переглянуто МСФЗ № 15, 2002)

Деревина, яка звільнена від кори	Деревина, з якої видалена вся кора, крім камбію, ділянок кори, що вросла біля її сучків, і вдавлень кори поміж кільцями щорічного приросту (МСФЗ № 15, 2002)
Дерев'яні пакувальні матеріали	Деревина або вироби з деревини (крім паперових), що використовуються для підтримки, захисту або транспортування товару (в т.ч. деревина для кріплення) (МСФЗ № 15, 2002)
Державний інспектор з карантину рослин	посадова особа, яка уповноважена Державною службою з карантину рослин України на виконання відповідних функцій.
Діагностика шкідливого організму	Процес виявлення та ідентифікації шкідливого організму (МСФЗ №27, 2006)
Довідкова(-і) особина(-и)	Окрема(-і) особина(-ни) з конкретної популяції, яка(-і) зберігається(-ються) в довідковій колекції, та якщо це можливо, в прилюдно доступній(их) колекції (-ях)(МСФЗ №3, 2005)
Додаткова декларація	1. Заява, яку країна-імпортер вимагає внести до фітосанітарного сертифіката щодо додаткової інформації про стан вантажу відносно регульованих шкідливих організмів (ФАО, 1990, переглянуто МСФЗ, 2005) 2. Заява, яку вимагає країна-імпортер та супроводжує міжнародний фітосанітарний сертифікат. У ній зазначається додаткова інформація стосовно фітосанітарного стану об'єктів регулювання у вантажі;
Дозиметр	Пристрій, здатний після опромінення змінювати власні якості, які підлягають кількісній оцінці та використанню за допомогою відповідних аналітичних інструментів і методів, для характеристики поглиненої дози у матеріалі, що аналізується (МСФЗ № 18, 2003)
Дозиметрія	Система, що застосовується для визначення поглиненої дози , і яка складається з дозиметрів , вимірювальних інструментів та пов'язаних з ними довідкових стандартів та процедур стосовно використання системи (МСФЗ № 18, 2003)
Еквівалентність (фітосанітарних заходів)	1. Ситуація, при якій для зменшення фітосанітарного ризику застосовують різноманітні фітосанітарні заходи, що дозволяють досягти рівня захисту, потрібного для сторони, що договориється (ФАО, 1995; переглянуто КЕФЗ, 1999; на підставі Угоди СОТ про застосування санітарних і фітосанітарних заходів, переглянуто МСФЗ №24, 2005) 2. <u>Ситуація, при якій для зменшення фітосанітарного ризику та досягнення оптимального рівня фітосанітарного захисту дозволено застосовувати регламентації і процедури, що відрізняються від загальноприйнятних.</u>

Екзотичний	1. Не властивий певній країні, екосистемі або екозоні (застосовується до організмів , яких було занесено (переміщено) навмисне або випадково в результаті діяльності людини). Оскільки Код спрямований на інтродукцію агентів біологічної боротьби з одної країни до іншої, термін «екзотичний» використовується стосовно організмів , не властивих певній країні (МСФЗ № 3, 1996) <u>2. Не властивий для територій України, екосистемі або екозоні організм, який було внесено навмисне або випадково внаслідок антропогенної діяльності.</u>
Екзотичний біологічний контрольний агент	природний ворог, антагоніст або конкурент, або інша мікроскопічна біотична одиниця, що відтворюється сама, яка використовується для боротьби із шкідливими організмами, не природними для України.
Екосистема	Динамічний комплекс спільнот рослин , тварин і мікроорганізмів, а також оточуючого їх абіотичного середовища, які взаємодіють як функціональна одиниця МСФЗ № 3, 1996; переглянуто ТКФЗ, 2005)
Екстрена дія (надзвичайна дія)	Оперативна фітосанітарна дія , до якої вдаються у новій або неочікуваній фітосанітарній ситуації (ТКФЗ, 2001)
Екстрений захід (надзвичайний захід)	Фітосанітарний захід або процедура, встановлена в якості заходу крайньої необхідності у новій або неочікуваній фітосанітарній ситуації. Екстрений захід може бути або не бути тимчасовим заходом (ТКФЗ, 2001, ТКФЗ, 2005).
Ефективність (обробки)	Визначений, вимірюваний і відтворений результат, що досягається в результаті запропонованої обробки (МСФЗ № 18, 2003)
Живий модифікований організм	Будь-який живий організм, що має нову комбінацію генетичного матеріалу, отриману за допомогою застосування сучасної біотехнології (Картагенський протокол з попередження біотехнологічних ризиків в рамках Конвенції з біологічного різноманіття, 2000)
ЖМО	Живий модифікований організм (МСФЗ №11, 20004)
Заборона	Фітосанітарна норма , що забороняє імпорту або переміщення зазначеного шкідливого організму або товару (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
<u>Зайнтересовані торгові партнери</u>	<u>суб'єкти міжнародного права, які є сторонами багатосторонніх та двосторонніх угод, які регулюють застосування фітосанітарних заходів і стороною яких є Україна, а також члени відповідних міжнародних організацій, членом яких є Україна</u>

Законодавство	Акт, закон, регламентація, директива або інша адміністративна постанова, проголошена урядом (МСФЗ № 3, 1996)
Занесення	проникнення шкідливого організму, яке призводить до його акліматизації (в літературі зустрічається термін «укорінення»)
Зараження	1. Присутність у товарі живого організму , шкідливого для рослин або рослинного продукту . Зараження включає також інфікування. (КЕФЗ, 1997; переглянуто КЕФЗ, 1999) 2. Присутність у рослині-господарі чи об'єкті регулювання живого шкідливого організму, який становить загрозу для життя та здоров'я рослин. Зараження включає інфікування;
Засмічення	Присутність у товарі , складському приміщенні, транспортному засобі або контейнері шкідливих організмів або інших підкарантинних матеріалів , яка не вважається зараженням (див. зараження) (КЕФЗ, 1997; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Засмічуючий шкідливий організм	Шкідливий організм , носієм якого є товар , і який, у випадку рослин або рослинних продуктів , не спричинює їх зараження (КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Затримання (вантажу)	Відмова в пропуску імпортованого вантажу або встановлення специфічних умов для його ввезення через його невідповідність фітосанітарним регламентаціям (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995)
Затримка (вантажу) в якості	Затримання вантажу під офіційною охороною або в ізольованих умовах з фітосанітарними заходами (див. карантин) (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999; КЕФЗ, 2005)
Зерно	Категорія товару для позначення насіння , передбаченого для переробки або споживання, а не для посіву (див. насіння) (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Зона	Офіційно визначена країна, територія країни або територія декількох країн (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999; базується на основі Угод СОТ та СФЗ ⁵)
Зона АФР	Зона , для якої проводиться Аналіз фітосанітарного ризику (ФАО, 1995)
Зона низької чисельності шкідливого організму	1. Зона , яка займає всю територію країни, частину країни чи усю або частину кількох країн, відповідно до визначеного компетентними органами, на якій шкідливий організм зустрічається у невеликій кількості, та яка підлягає застосуванню ефективних заходів нагляду , контролю або знищенню (МКЗР, 1997, ТКФЗ, 2005) 2. Зона з незначною присутністю шкідливих організмів – зона, частина країни, вся країна або всі або частини декількох країн, які визначені відповідними національними організаціями з карантину та захисту рослин таких країн як такі, в яких наявність конкретних шкідливих організмів є незначною і такою, що підлягає ефективним заходам нагляду, контролю та ліквідації;

Зона під захистом	Регульована зона , яку НОКЗР визначила як мінімально необхідну для ефективного захисту зони , що знаходиться в небезпеці ⁴ (ФАО, 1990; виключено ФАО, 1995; нова концепція КЕФЗ, 1996)
Зона, що знаходиться у небезпеці	1.Зона , в якій екологічні фактори сприяють акліматизації шкідливого організму , присутність якого в цій зоні може призвести до значної економічної шкоди (ФАО, 1995) 2. Зона, вільна від шкідливого організму, але екологічні фактори якої сприяють його акліматизації, що приведе к виникненню популяційного вогнища, присутність якого в цій зоні може призвести до значних економічних збитків.
Зрізані квіти та гілки	Категорія товару , якою позначають свіжозрізані частини рослин , призначені для декоративного використання, а не садження (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Імпортний дозвіл	Офіційний документ , який дозволяє імпорт певного товару з дотриманням встановлених фітосанітарних вимог (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; ТКФЗ, 2005)
Імпортний дозвіл (для агента біологічної боротьби)	Офіційний документ , який дозволяє імпорт (агента біологічної боротьби) з дотриманням встановлених вимог (МСФЗ № 3, 1996)
Інактивація	Позбавлення мікроорганізмів спроможності розвиватись (МСФЗ № 18, 2003)
Інспектор	Особа, вповноважена Національною організацією з карантину та захисту рослин на здійснення своїх функцій (ФАО, 1990)
Інспектування	1.Офіційний <u>аналіз певних категорій об'єктів регулювання та перевірка їх відповідності</u> фітосанітарним регламентам, які є складовою частиною офіційного фітосанітарного контролю, що проводиться без застосування спеціальних методів фітосанітарної експертизи. 2.Офіційна візуальна перевірка рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання для визначення присутності регульованих шкідливих організмів та (або) для визначення відповідності фітосанітарним правилам
Інтродукція	Проникнення шкідливого організму , що супроводжується його акліматизацію (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Інтродукція (агента біологічної боротьби)	Випуск агента біологічної боротьби в екосистему, в якій раніше його не існувало (див. акліматизація) (МСФЗ № 3, 1996)
Іонізуюче	Заряджені часточки та електромагнітні хвилі, які в результаті

випромінювання	фізичної взаємодії утворюють іони в первинних або вторинних процесах (МСФЗ № 18, 2003)
Камерне сушіння	Процес обробки деревини шляхом сушіння у закритій камері з регулюванням рівня тепла та/або вологості з метою досягнення необхідного вмісту води (МСФЗ № 15, 2002)
Карантин	<p>1.Офіційне затримання у закритих карантинних умовах підкарантинних матеріалів для спостереження та дослідження або з метою подальшого огляду, аналізу та/або обробки (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999)</p> <p>2.Офіційне утримання об'єктів регулювання у визначених місцях для моніторингу або подальшого інспектування, експертизи та /або обробки таких об'єктів регулювання.</p>
Карантин після ввезення	Карантин, який застосовується до вантажу після його ввезення (ФАО, 1995)
Карантин рослин	<p>1.Діяльність, спрямована на запобігання занесенню та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або на забезпечення офіційної боротьби з ними (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО, 1995)</p> <p>2.Система заходів, спрямованих на запобігання занесенню та/або поширенню карантинних організмів або забезпечення контролю за ними (локалізації);</p>
Карантинна зона	<p>1.Зона, в якій присутній карантинний шкідливий організм, і ведеться офіційна боротьба з ним (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)</p> <p><u>2.Зона, яка включає в себе зону первинного вогнища, та зону проведення фітосанітарних заходів (буферна зона) в межах яких оголошено карантинний режим і здійснюються процедури програми офіційного контролю.</u></p>
Карантинна лабораторія	<p><u>1.Спеціалізована лабораторія, де проводиться експертиза зразків рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання для категоризації та встановлення статусу шкідливого організму, визначення відповідності фітосанітарним вимогам, наукові дослідження шкідливих організмів, їх ідентифікацію і надання методологічної допомоги у застосуванні фітосанітарних заходів.</u></p> <p>2. Лабораторія, де проводиться експертиза зразків імпортованих і вітчизняних рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання для визначення їх фітосанітарного стану, наукові дослідження карантинних організмів, ідентифікація шкідливих організмів, визначення статусу шкідливих організмів у зоні і надання методологічної допомоги у застосуванні фітосанітарних заходів;</p>

Карантинна станція	Офіційна станція для утримання рослин або рослинних продуктів під карантинном (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Карантинний дозвіл на імпорт (транзит)	<u>офіційний документ ДСКР, який дозволяє імпорт певного товару з дотриманням встановлених фітосанітарних вимог.</u>
Карантинний режим	1. Особливий правовий режим, що передбачає систему фітосанітарних заходів, які здійснюються у карантинній зоні і спрямовані на локалізацію і ліквідацію карантинних організмів; 2. Особливий правовий режим, що передбачає систему фітосанітарних <u>регламентацій та заходів офіційної боротьби</u> , які спрямовані на локалізацію і <u>по можливості ліквідацію популяції карантинного організму.</u>
Карантинний сертифікат	(паспорт рослин) – документ, що видається органами Державної служби з карантину рослин України, який засвідчує фітосанітарний стан рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, які вивозяться з карантинної зони, імпортуються, транспортуються територією України, і який дозволяє переміщення рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання з метою обігу згідно з маршрутом та умовами транспортування, тари та упаковки, визначених у сертифікаті;
Карантинний шкідливий організм	1. Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться у зв'язку з цим у небезпеці, в якій він поки відсутній або наявний, але не широко розповсюджений і слугує об'єктом офіційної боротьби (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997) 2. Шкідливий організм, що потенційно може мати економічний вплив на території, що знаходиться під загрозою, оскільки ще там не присутній (або присутній), але широко не поширений, і який офіційно контролюється (локалізується)
Картографування дози	Вимірювання розподілу поглиненої дози в операційному завантаженні за допомогою дозиметрів , що розміщені у певних точках цього завантаження (МСФЗ № 18, 2003)
Категоризація шкідливого організму	Процес визначення наявності або відсутності у шкідливого організму характеристик карантинного шкідливого організму або регульованого некарантинного шкідливого організму (МСФЗ № 11, 2001)
Категорія товару	Категорія, що може об'єднувати подібні товари , на які поширюються загальні вимоги фітосанітарних регламентацій (ФАО, 1990)

Класична біологічна боротьба	Навмисна інтродукція і постійна акліматизація екзотичного агента біологічної боротьби з метою здійснення довгострокової боротьби з шкідливими організмами (МСФЗ № 3, 1996)
Комісія	Комісія з фітосанітарних заходів , призначена згідно зі статтею XI (МКЗР) (МКЗР, 1997)
Конкурент	Організм , який конкурує з шкідливим організмом стосовно суттєвих елементів навколишнього середовища (наприклад, їжі, сховища) (МСФЗ № 3, 1996)
Контрольне обстеження	1. Обстеження , яке проводиться для встановлення кордонів зони , що вважається зараженою або неушкодженою шкідливим організмом (ФАО, 1990) 2. Обстеження, що здійснюється посадовими особами ДСКР і проводиться для підтвердження достовірності результатів спрямованого обстеження методом популяційного моніторингу, встановлення статусу шкідливого організму в зоні та визначення кордонів зони, що вважається зараженою або неушкодженою шкідливим організмом.
Контрольний момент управління ризиком	Етап системи із застосуванням специфічних процедур для досягнення точного результату, який підлягає вимірюванню, нагляду, управлінню та коректуванню (МСФЗ № 14, 2002)
Контрольована зона	Регульована зона , визначена НОКЗР як мінімальна територія, необхідна для запобігання розповсюдженню шкідливого організму з карантинної зони (КЕФЗ, 1996)
Корисний організм	Будь-який організм , який другорядно або безпосередньо приносить користь для рослин або рослинних продуктів , в тому числі для агентів біологічної боротьби (МСФЗ №3, 2005)
Країна походження (вантажу рослин)	1. Країна , у якій було вирощено ці рослини (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999) 2. Країна , де рослини були вирощені, або країна, де рослини, з яких були отримані продукти рослинного походження, були вирощені;
Країна походження (підкарантинних матеріалів, крім рослин або рослинних продуктів)	Країна, в якій ці підкарантинні матеріали вперше зазнали зараження шкідливими організмами (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999)
Країна реекспорту	країна, яка експортує рослини, продукти рослинного походження або інші об'єкти регулювання, які були імпортовані (ввезені) до цієї країни раніше.

Кругла деревина	Деревина з корою чи без кори, яка не розпилена поздовжньо, а така, що зберігає природну круглу поверхню (ФАО, 1990)
Ліквідація	Застосування фітосанітарних заходів з метою знищення <i>або зменшення</i> популяції шкідливого організму в певній зоні (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Локалізація (вогнища)	Застосування фітосанітарних заходів в межах і навколо зараженої шкідливими організмами зони для запобігання їхньому розповсюдженню (ФАО, 1995)
Маркування	Офіційна печатка або клеймо на підкарантинному матеріалі , визнане на міжнародному рівні, для посвідчення його фітосанітарного стану (МСФЗ № 15, 2002)
Масовий випуск	Випуск значної кількості масово вироблених агентів біологічної боротьби або корисних організмів з метою отримання з передбаченим досягненням швидкого результату (МСФЗ № 3, 1996; переглянуто МСФЗ №3, 2005)
Міжнародна конвенція про карантин та захист рослин	Міжнародна конвенція про карантин та захист рослин, представлена ФАО у Римі у 1951 р. з внесеними пізніше поправками (ФАО, 1990)
Міжнародний стандарт з фітосанітарних заходів (МСФЗ)	Міжнародний стандарт , ухвалений на Конференції ФАО Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів або Комісією з фітосанітарних заходів , заснованою у відповідності до Міжнародної конвенції про захист рослин (КЕФЗ, 1996; переглянуто, КЕФЗ, 1999)
Міжнародні стандарти	Міжнародні стандарти , встановлені відповідно до статті X параграфів 1 і 2 Міжнародної конвенції про захист рослин (МКЗР, 1997)
Мікроорганізм	Найпростіший організм, гриб, бактерія, вірус або інший мікроскопічний біологічний об'єкт, спроможний до самовідтворення (МСФЗ № 3, 1996)
Мінімальна поглинена доза	Локалізована мінімальна поглинена доза в операційному завантаженні (МСФЗ № 18, 2003)
Місце виробництва	Господарство або сукупність полів , що використовуються в якості єдиної одиниці сільськогосподарського виробництва. Місце виробництва може включати ділянки, які керуються окремо з фітосанітарною метою (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Місце розповсюдженн я	Частина екосистеми з умовами, в яких організм природньо зустрічається або може акліматизуватися (ТКФЗ, 2005)
МККЗР	Міжнародна конвенція про карантин та захист рослин , заснована ФАО у 1951 році у Римі з внесеними пізніше поправками (ФАО, 1990; переглянуто, ТКФЗ, 2001)

Моніторинг	Процес, що проводиться у офіційному порядку для перевірки фітосанітарного стану протягом тривалого періоду (КЕФЗ, 1996)
Нагляд	Процес збору та реєстрації державними органами у сфері карантину рослин даних про наявність або відсутність шкідливого організму у визначеній зоні за допомогою спостереження, моніторингу та інших процедур (КЕФЗ, 1996)
Надзвичайні обставини	настають тоді, коли підтверджена або підозрюється присутність карантинного організму в країні походження або транзиту, що може спричинити негайну невиправну шкоду здоров'ю чутливих до цього організму рослин по всій території України чи в частині України у разі імпорту чутливих до цього організму рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, які можуть переносити карантинний організм;
Надзвичайний фітосанітарний захід	фітосанітарний захід, який приймається та вживається негайно, але зазвичай застосовується обмежений період часу за надзвичайних обставин, які потребують застосування обмежень для вантажів з об'єктами регулювання, що імпортуються, для захисту рослин України від занесення та поширення карантинного організму;
Належний рівень фітосанітарного захисту	рівень захисту визначений як такий, що є прийнятним для України при розробці та запровадженні фітосанітарних заходів для захисту здоров'я та життя рослин від шкідливого впливу, проти якого такі заходи направлені (тобто прийнятний рівень ризику наявності шкідливого впливу);
Насіннєвий та садивний матеріал	Рослини , які призначені для посіву, садження, пересад-ження або для того, щоб лишатися в ґрунті (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Насіння	Категорія товару для позначення насіння, передбаченого для посіву, але не для споживання або переробки (див. зерно) (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Національна організація з карантину та захисту рослин (НОКЗР)	Офіційна служба, що впроваджується урядом для здійснення функцій, встановлених Міжнародною конвенцією про захист рослин (ФАО, 1990,1995; ТКФЗ, 2001) національна організація захисту рослин (Державна служба з карантину рослин України) – офіційна служба, визначена державою для виконання офіційних функцій, пов'язаних із захистом здоров'я рослин та карантинном рослин для запобігання занесенню та/або поширенню шкідливих організмів;
Некарантинний шкідливий організм	Шкідливий організм , який не є карантинним шкідливим організмом для певної зони (ФАО, 1995)
Необроблена деревина	Деревина , що не пройшла переробку або обробку (МСФЗ № 15, 2002)
об'єкти	будь-яка рослина, продукт рослинного походження, місце ,

регулювання	зберігання, упаковка, засоби перевезення, контейнери, ґрунт та будь-які інші організми, об'єкти або матеріали, спроможні переносити або поширювати регульовані шкідливі організми, що потребують фітосанітарних заходів, особливо коли мають місце міжнародні перевезення;
Обіг	пакування, розпакування, перепкування, переміщення (транспортування) або зберігання та будь-які дії, пов'язані з переходом права власності або володіння, включаючи продаж, обмін або дарування;
Обмеження	Фітосанітарна норма , що дозволяє імпорт або рух визначених товарів , які підлягають особливим вимогам (КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Обробка	Офіційно затверджена процедура, спрямована на знищення, позбавлення спроможності до росту, розвитку або подальшого розмноження шкідливих організмів (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МСФЗ № 15, 2002; МСФЗ № 18, 2003, ТКФЗ, 2005) обробка – офіційно затверджена процедура по знищенню, видаленню або стерилізації шкідливих організмів;
Обстеження	1. Захід , який проводиться на офіційному рівні у визначений період з метою встановлення характеристик популяції шкідливого організму або визначення видового складу присутніх у певній зоні організмів (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996) 2. Офіційна процедура , що проводиться через певний період часу для визначення кордонів зони, в якій є присутнім чи відсутнім шкідливий організм, особливостей популяції шкідливого організму та визначення видів шкідливого організму, який є наявним в зоні;
Обстеження території на виявлення (шкідливого організму)	Обстеження , яке проводиться в певній зоні з метою виявлення присутності в ній шкідливих організмів (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Огляд	Офіційна візуальна перевірка рослин, рослинних продуктів або інших підкарантинних матеріалів з метою визначення наявності або відсутності шкідливих організмів та/або для перевірки дотримання фітосанітарних регламентацій (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Окорування (видалення кори)	Видалення кори з круглої деревини (окорування не обов'язково робить деревину очищеною від кори) (ФАО, 1990)
Операційне завантаження	Певний обсяг матеріалу зі специфічною завантажувальною конфігурацією, який обробляється як окрема одиниця (МСФЗ № 18, 2003)

Опромінення	Обробка за допомогою будь-якого типу іонізуючого випромінювання (МСФЗ № 18, 2003)
Організм	Біологічна одиниця, здатна до розмноження або самовідтворення у природному стані(МСФЗ №3,1996,переглянуто МСФЗ №3,2005)
Офіційна боротьба	Офіційне виконання обов'язкових фітосанітарних регламентацій і застосування обов'язкових фітосанітарних процедур з метою ліквідації або локалізації карантинних шкідливих організмів або для управління регульованими некарантинними шкідливими організмами (Додаток № 1 до Глосарію; ТКФЗ, 2001)
Офіційний	Встановлений, дозволений або виконуваний Національною організацією з карантину та захисту рослин (ФАО, 1990)
Оцінка управління фітосанітарним ризиком (для карантинних шкідливих організмів)	Оцінка та вибір варіантів зменшення ризику інтродукції та розповсюдження шкідливого організму (ФАО, 1995; МСФЗ № 11, 2001)
Оцінка управління фітосанітарним ризиком (для РНШО)	Оцінка та вибір варіантів зменшення ризику щодо нанесення економічно неприпустимих збитків шкідливим організмом , який присутній в насіннєвому або посадковому матеріалі , що передбачається для використання (див. Додаток до Глосарію №2, ТКФЗ, 2005)
Оцінка фітосанітарного ризику (для КШО)	Оцінка ймовірності інтродукції та розповсюдження шкідливого організму та масштабу потенційних економічних наслідків, пов'язаних з цим (див. Додаток до Глосарію №2, ФАО, 1995; переглянуто, МСФЗ № 11, 2001, МСФЗ №2, 2007)
Оцінка фітосанітарного ризику (для РНШО)	1.Оцінка ймовірності щодо впливу з економічно неприпустимими збитками шкідливого організму , який присутній в насіннєвому або посадковому матеріалі , на передбачене використання цього матеріалу (див. Додаток до Глосарію №2, ТКФЗ, 2005) 2.Оцінка ймовірності, біологічні та економічні наслідки занесення чи поширення шкідливих організмів на територію України;
Паразит	Організм , який живе на або всередині більшого за розміром організму, та живиться ним (МСФЗ № 3, 1996)
Паразитоїд	Комаха, яка є паразитом тільки на незрілій стадії розвитку, вбиває свого живителя та живе самотійно на стадії зрілості (МСФЗ № 3, 1996)

Партія	Сукупність одиниць одного товару , які відрізняються однорідністю свого складу, походження тощо, і складають частину вантажу (КЕФЗ, 1996; переглянуто, КЕФЗ, 1999)
Патоген	Мікроорганізм , що спричиняє хворобу (МСФЗ № 3, 1996)
Первинне вогнище	Ізольована популяція шкідливого організму , нещодавно виявлена у певній зоні , яка ще не акліматизувалася, але виживання якої очікується у передбаченому майбутньому (ТКФЗ, 2003)
Передбачуване використання	Зазначена мета, з якою імпортуються, виробляються або використовуються рослини, рослинні продукти або інші підкарантинні матеріали (МСФЗ № 16, 2002)
Перелік шкідливих для рослин організмів	Перелік шкідливих організмів , які уражують види рослин взагалі або у певній зоні (КЕФЗ, 1990; КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Перелік шкідливих організмів для товару	Перелік шкідливих організмів , що зустрічаються у певній зоні , які можуть переноситись з даним товаром (КЕФЗ, 1996)
Перероблений деревинний матеріал	Продукт, який складається з деревини з використанням клею, тепла і тиску або будь-яких їхніх сполучень (МСФЗ № 15, 2002)
Пиломатеріали	Деревина з корою або без кори, розпилена поздовжньо, яка зберігає або не зберігає частину природної круглої поверхні (ФАО, 1990)
Підкарантинний матеріал	Будь-яка рослина, рослинний продукт , склад, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і будь-який інший організм , об'єкт або матеріал, здатний слугувати місцем укриття шкідливих організмів або сприяти їхньому поширенню, і до яких необхідне застосування фітосанітарних заходів , особливо в разі міжнародного перевезення (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Підтвердження відповідності (вантажу)	Перевірка і підтвердження відповідності вантажу фітосанітарним регламентаціям (нормам) (ФАО, 1995)
Повідомлення про шкідливий організм	Документ, який надає інформацію щодо наявності або відсутності певного шкідливого організму у певному місці у певний час в межах зони (зазвичай, країни) при вказаних обставинах (КЕФЗ, 1997)
Поглинена доза	Кількість енергії опромінення (у греях), поглиненої одиницею маси позначеного об'єкта (МСФЗ № 18, 2003)
Поле	Розташована на місці виробництва земельна ділянка з чітко визначеними межами, на якій вирощують товарну культуру

	(ФАО, 1990)
Попередня перевірка	Фітосанітарна сертифікація та/або перевірка у країні походження, здійснювана по відношенню до країни призначення Національною організацією з карантину та захисту рослин країни призначення або під її регулярним наглядом (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Популяційний моніторинг	Тривалі обстеження з метою перевірки характеристик популяції шкідливого організму (ФАО, 1995)
Практично вільний*	1.Стосовно вантажу, поля або місця виробництва без шкідливих організмів (або певного шкідливого організму) у кількості, яка перевищує рівень, забезпечений доброю практикою вирощування і зберігання при виробництві та продажу певного товару (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995) 2.Статус об'єкту регулювання, вантажу, або потужності по відношенню до наявності шкідливих організмів (або певного шкідливого організму), коли кількість його не перевищує рівень фітосанітарного ризику та забезпечується за допомогою дотримання фітосанітарних вимог при вирощуванні, зберіганні, переробці, обігу, і реалізації певної категорії об'єктів регулювання.
Пригнічення	Застосування фітосанітарних заходів у зараженій зоні для скорочення популяції шкідливого організму (ФАО, 1995; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Природний	Йдеться про компонент екосистеми або селекцію з природної популяції, не видозмінену штучними методами (МСФЗ № 3, 1996)
Природний ворог	Організм , який живе за рахунок іншого організму , та який може сприяти скороченню популяції свого живителя. Це поняття включає паразитоїдів, паразитів, хижаків та патогенів (МСФЗ № 3, 1996)
Присутність	Присутність у певній зоні шкідливого організму , що офіційно вважається місцевим або таким, що потрапив у зону, та/або офіційно не вважається знищеним (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МСФЗ № 17)
Програма обробки	Основні параметри обробки, які необхідно дотримуватись з метою досягнення передбачуваного результату (знищення, інактивації або видалення шкідливих організмів, або їх стерилізації чи девіталізації) з зазначеною ефективністю (МСФЗ №28, 2007)
Продукт запасу	Неперероблений рослинний продукт , призначений для споживання або переробки, який зберігається у сухій формі (зокрема, зерно та сухі фрукти або овочі) (ФАО, 1990)

Прозорість	Принцип доступності фітосанітарних заходів та їх розумного обґрунтування на міжнародному рівні(ФАО, 1995; переглянуто КЕФЗ, 1999; базується на підставі Угоди ВТО про застосування санітарних та фітосанітарних заходів)
Проміжне положення	Присутність шкідливого організму, акліматизація якого не очікується (МСФЗ № 8, 1998)
Проміжний карантин	Карантин у країні, яка не є країною походження або призначення (КЭФЗ, 1996)
Проникнення (шкідливого організму)	Потрапляння шкідливого організму до зони , у якій він раніше не був присутнім, або був обмежено присутнім, і з яким проводиться офіційна боротьба (ФАО, 1995)
Процедура перевірки на відповідність (вантажу)	Офіційна процедура , яка застосовується для перевірки відповідності вантажу встановленим фітосанітарним вимогам (КЕФЗ, 1999)
Пункт ввезення	Аеропорт, морський порт або наземний пункт на кордоні, офіційно призначений для імпорту вантажів та/або в'їзду пасажирів (ФАО, 1995)
Реакція, що потребується	Певний рівень впливу обробки (МСФЗ № 18, 2003)
Регіональна організація з карантину та захисту рослин (РОКЗР)	Міжурядова організація з функціями, які викладені в статті IX МКЗР (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999)
Регіональні стандарти	Стандарти , що розроблені Регіональною організацією з карантину та захисту рослин в якості інструкцій для членів цієї організації (МКЗР, 1997)
Регульована зона	Зона , при потраплянні в яку, в межах якої та/або з якої рослини, рослинні продукти та інші підкарантинні матеріали підлягають фітосанітарним заходам (фітосанітарним правилам або процедурам) з метою запобігання інтродукції та/або розповсюдженню карантинних шкідливих організмів , або для обмеження економічного впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів (КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001)
Регульований некарантинний шкідливий організм	Некарантинний шкідливий організм , присутність якого у насінневому та садивному матеріалі негативно впливає на передбачене використання цих рослин , здійснюючи цим економічно неприйнятний вплив, та який, внаслідок цього, регулюється в межах території договірної сторони-імпортера (див.розділ 2 Глосарія) (МКЗР, 1997)
Регульований шкідливий організм	регульований шкідливий організм – шкідливий організм, чия присутність у рослинах, призначених для садіння або висіву, впливає на передбачене використання цих рослин та чинить

	неприйнятний економічний наслідок і які через це підлягають регулюванню на території країни імпорту
Реекспортний вантаж	Вантаж , який було імпортовано в країну, з якої його згодом експортовано. Вантаж може зберігатись, розділятися на частини, змішуватись з іншими вантажами або його упаковка може змінюватись (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001; ТКФЗ, 2002)
РНКШО	Регульований некарантинний шкідливий організм (МСФЗ № 16, 2002)
Розповсюдження	Збільшення географічного поширення шкідливого організму всередині зони (ФАО, 1995)
Розширений фітосанітарний прикордонний контроль	експертиза рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, що призначені для імпорту з метою визначення їх фітосанітарного стану;
РОКЗР	Регіональна організація з карантину та захисту рослин (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Рослини	Живі рослини та їх частини, включаючи насіння та генетичний матеріал (ФАО, 1990; переглянуто МКЗР, 1997)
Рослини in vitro	Категорія товару для позначення рослин , які вирощуються в антисептичному середовищі у закритому контейнері (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2002)
Рослинні продукти	Неперероблений матеріал рослинного походження (включаючи зерно), а також перероблені продукти, які за своїм характером або за характером переробки можуть створювати ризик проникнення та розповсюдження шкідливих організмів (ФАО, 1990; переглянуто МКЗР, 1997)
Саджання і посів (включаючи пересадження)	Будь-яка операція, виконувана з метою розміщення рослин у середовищі для вирощування або для забезпечення їхнього подальшого росту, розмноження та розповсюдження шляхом прищеплення чи подібних операцій (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Свіжий	Живий; не висушений, заморожений або збережений іншим чином (ФАО, 1990)
Середовище для вирощування	Будь-який матеріал, в якому росте коріння рослин , або передбачений для цієї мети (ФАО, 1990)
Сертифікат	Офіційний документ , що посвідчує фітосанітарний стан вантажу , який підлягає дії фітосанітарних регламентацій (ФАО, 1990)

Системний підхід	Інтегрування різних заходів управління фітосанітарним ризиком, принаймні два з яких діють незалежно, та які разом дозволяють досягти необхідного рівня захисту від регульованих шкідливих організмів (МСФЗ № 14, 2002, переглянуто ТКФЗ, 2005)
Спалах (вогнища)	виявлена ізольована популяція шкідливого організму, для якої прогнозується виживання у найближчому майбутньому.
Спектр господарів	Види, на яких даний шкідливий або інший організм здатний до розвитку в природніх умовах (ФАО, 1990, переглянуто МСФЗ №3, 2005)
Специфічність	Міра кількості живителів агента біологічної боротьби за шкалою, від виключно специфічних агентів, спроможних розвиватись тільки на одному виді або різновиді живителя (монофаги), до загальних агентів, які мають багато живителів у кількох групах організмів (поліфаги) (МСФЗ № 3, 1996)
Спостереження	офіційний процес збору та організації даних щодо наявності або відсутності шкідливого організму за допомогою обстеження, моніторингу та інших процедур;
Стандарт	Документ, встановлений в результаті консенсусу, та ухвалений визнаною організацією, який надає для загального та повторюваного використання правила, вказівки або характеристики для дій або їх результатів, що забезпечують досягнення оптимального рівня організованості у даному контексті (ФАО, 1995, на підставі визначення ISO/IEC GUIDE 2:1991)
Стандартний фітосанітарний прикордонний контроль	процедури, які застосовуються на державному кордоні України до всіх вантажів з рослинами, продуктами рослинного походження та іншими об'єктами регулювання, що призначені для імпорту або транзиту;
Статус шкідливого організму (у зоні)	Офіційне визнання державними органами у сфері карантину рослин присутності або відсутності на даний час шкідливого організму в зоні, включаючи за необхідності дані про його географічне поширення, на підставі експертної думки, що базується на поточних та минулих повідомленнях про шкідливий організм та іншій інформації (КЕФЗ, 1997; переглянуто, ТКФЗ, 1998)
Стерильна комаха	Комаха, яка в результаті особливої обробки не здатна до розмноження (МСФЗ №3, 2005)

Термічна обробка	Процес, під час якого товар нагрівається до досягнення ним мінімальної температури протягом мінімального періоду часу відповідно до офіційно визнаної технічної специфікації (МСФЗ № 15, 2002, переглянуто ТКФЗ, 2005)
Техніка стерильної комахи	Метод боротьби з шкідливими організмами з використанням вивільнення великої кількості стерильних комах з метою зниження розмноження в межах популяції того ж виду (МСФЗ №3, 2005)
Технічно обґрунтований	Обґрунтований на підставі висновків, зроблених шляхом застосування відповідного аналізу фітосанітарного ризику або іншого порівняльного вивчення та оцінки існуючої наукової інформації (МКЗР, 1997)
Тимчасовий захід	Фітосанітарна регламентація або процедура, встановлена без повного технічного підтвердження через нестачу адекватної інформації на даний момент. Тимчасовий захід підлягає періодичному перегляду та повному технічному обґрунтуванню у найкоротший термін (ТКФЗ, 2001)
Товар	Тип рослини, продукту рослинного походження або інший об'єкт, який переміщується з торгівельною або іншою метою (ФАО, 1990; переглянуто МКФЗ, 2001)
Транзит	Див. транзитний вантаж
Транзитний вантаж	1.Вантаж , який не імпортується у країну, а перевозиться через неї в іншу країну, і підлягає фітосанітарним заходам (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2002; МСФЗ №25, 2006; передусім країна транзиту) 2. Вантаж, що перевозиться транспортними засобами під митним контролем між двома призначеними прикордонними інспекційними постами або в межах одного призначеного прикордонного інспекційного посту на державному кордоні України, не забруднений та не заражений шкідливими організмами. Такий вантаж не можна розділяти, поєднувати з іншими вантажами або змінювати його упаковку чи транспортні засоби;
ТСК	Техніка стерильної комахи (МСФЗ №3, 2005)
Упаковка	Матеріал, що використовується для підтримки, захисту або розміщення товару (МСФЗ №20, 2004)
Уповноважений орган	Національна організація з карантину та захисту рослин, або інший орган або особа, яка офіційно уповноважена урядом займатися питаннями, відповідальність за які викладена в МСФЗ №3 (МСФЗ №3, 1996;ТКФЗ, 2005)

Утримувач (об'єктів регулювання)	особа, яка є власником об'єктів регулювання комерційного призначення або діяльність якої пов'язана з вирощуванням, виробництвом, переробкою, пакуванням, розпакуванням, перепакуванням, переміщенням, розподілом, транспортуванням, зберіганням, продажем або використанням у будь-який інший спосіб рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання;
Фітосанітарна дія	Офіційна операція, така, як огляд, аналіз, нагляд або обробка , передбачена для застосування фітосанітарних заходів (ТКФЗ, 2001, ТКФЗ, 2005)
Фітосанітарна процедура	<ol style="list-style-type: none"> Офіційний метод впровадження фітосанітарних заходів, включаючи здійснення огляду, аналізу, нагляду або обробок по відношенню до регульованих шкідливих організмів (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО; 1995; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001, ТКФЗ, 2005) Будь-які офіційні дії (наприклад, інспектування, експертиза, обстеження, обробка тощо), що здійснюються для виконання фітосанітарних правил
Фітосанітарна регламентація (норма)	<ol style="list-style-type: none"> Офіційні правила та інструкції щодо запобігання інтродукції та/або розповсюдженню карантинних шкідливих організмів або обмеженню економічного впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів, включаючи процедури фітосанітарної сертифікації (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО; 1995; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001)
Фітосанітарна сертифікація	<ol style="list-style-type: none"> Використання фітосанітарних процедур, що передбачає видачу фітосанітарного сертифіката (ФАО, 1990) Використання фітосанітарних процедур, для ініціації процесу оформлення карантинного або фітосанітарного сертифікатів.
Фітосанітарне законодавство	<ol style="list-style-type: none"> Основні закони, які надають юридичні повноваження Національній організації з карантину та захисту рослин стосовно розробки фітосанітарних регламентацій (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999) Збірка основних законодавчих та підзаконних актів, інструкцій та методик, які надають юридичні повноваження ДСКР на розробку фітосанітарних регламентацій.
Фітосанітарний захід (прийнята інтерпретація)	<ol style="list-style-type: none"> Законодавство, регламентація або офіційна процедура, спрямована на попередження інтродукції та/або розповсюдження карантинних шкідливих організмів, або на обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів (ФАО, 1995, переглянуто МККЗР, 1997, ТКФЗ, 2002) <i>Прийнята інтерпретація терміну фітосанітарний</i>

	<p><i>захід враховує існуючий зв'язок між фітосанітарними заходами і регульованими некарантинними шкідливими організмами. Цей зв'язок недостатньо відображений у визначенні статті II МКЗР (1997)</i></p> <p>2. Будь-які заходи, включаючи усі відповідні закони, нормативно-правові акти, фітосанітарні правила, вимоги та процедури, що є обов'язковими для виконання державними органами влади та особами, і можуть включати критерії кінцевого продукту, методи переробки та виробництва, процедури експертизи, інспектування, фумігації, сертифікації та ухвалення, карантинний режим, карантинний сертифікат на переміщення рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, положення щодо відповідних статистичних методів, процедури відбору зразків та методів оцінки фітосанітарного ризику, що застосовуються для:</p> <ul style="list-style-type: none"> - захисту життя та здоров'я рослин від ризиків, що виникають в результаті занесення та/або поширення карантинних організмів в країні, або мінімізації цих ризиків; - запобігання та обмеження будь-якої шкоди, що виникає у результаті занесення або поширення карантинних організмів, включаючи обмеження економічного впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів;
Фітосанітарний ризик (для карантинних шкідливих організмів)	Ймовірність інтродукції або розповсюдження шкідливого організму та аналіз_масштабів, пов'язаних з цим потенційних економічних наслідків (Див. додаток №2 Глосарію, МСФЗ №2, 2007)
Фітосанітарний ризик (для некарантинних шкідливих організмів)	Ймовірність того, що шкідливий організм , який присутній в насіннєвому або посадковому матеріалі , торкнеться передбачене використання цього матеріалу з економічно неприпустимих наслідками(див. Додаток до Глосарію №2, МСФЗ №2, 2007)
Фітосанітарний сертифікат	Сертифікат , який відповідає зразкам сертифікатів , затвердженим МКЗР (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Фітосанітарний стан	присутність або відсутність регульованих шкідливих організмів в рослинах, продуктах рослинного походження або інших об'єктах регулювання та потенційна загроза від них;
Фітосанітарні вимоги щодо імпорту	Спеціальні фітосанітарні заходи запроваджені країною-імпортером відносно вантажів, які прямують в цю країну. (ТКФЗ, 2005)
Фрукти та овочі	Категорія товару для позначення свіжих частин рослин , передбачених для споживання або переробки, але не для саднання

	(ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Фумігація (зnezараження)	<p>1. Обробка хімічною речовиною в газоподібному стані, що повністю охоплює товар (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)</p> <p>2. Обробка об'єктів регулювання хімічними речовинами, які знаходяться у газоподібному або рідкому стані, з метою знищення шкідливих організмів;</p>
Хижак	Природний ворог , який полює на інші тваринні організми та харчується ними, і протягом свого життя вбиває їх у кількості більше одного (МСФЗ № 3, 1996)
Хімічне просочення під тиском	Обробка деревини з використанням хімічних консервантів, що здійснюється під тиском у відповідності з офіційно визнаною технічною специфікацією (МСФЗ № 15, 2002, МКФЗ, 2005)
Цілісність (вантажу)	Склад вантажу у відповідності з описом, що надається у фітосанітарному сертифікаті або іншому офіційно допустимому документі, який утримується без втрат, доповнень або заміни (КФЗ ⁶ , 2007)
Цибулини та бульби	Категорія товару для позначення сплячих підземних органів рослин , передбачених для садження (включно з бульбо-цибулинами та ризомами) (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Шкідливий організм	<p>1. Будь-який вид, різновид або біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин або рослинних продуктів (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР, 1997)</p> <p>2. Будь-які види, штами або біотики рослин, тварин, патогенні агенти, шкідливі для рослин чи продуктів рослинного походження, включаючи комах, кліщів, грибків, бактерії, віруси, нематоди та бур'яни.</p>
Шлях розповсюдження	Будь-який засіб, за допомогою якого можливе проникнення та/або розповсюдження шкідливого організму (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995)

Використана література

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ)

1. Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 1: Керівництво за інтерпретацією і застосуванням концепції офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами, 2001 .ФАО, Рим .
2. Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 2: Керівництво за інтерпретацією поняття «Потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи, зокрема, екологічні міркування, 2003.ФАО, Рим .
3. ДСТУ 3354—96. Карантин рослин. Методи ентомологічної експертизи продуктів запасу.
4. ДСТУ 3355—96. Продукція сільськогосподарська рослинна. Методи відбору проб у процесі карантинного огляду та експертизи
5. ДСТУ 4009-2001. Карантин рослин. Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів
6. ДСТУ 4180-2003. Карантин рослин. Методи мікологічної експертизи підкарантинних матеріалів
7. ДСТУ 4709:2006. Карантин рослин. Методи бактеріологічної експертизи підкарантинних матеріалів
8. ДСТУ 7406:2013. Карантин рослин. Методи фітогельмінтологічної експертизи об'єктів регулювання // Болтовська О., Галаган Т., Нікішичева К., Сігарьова Д.
9. Закон України «Про карантин рослин» // zakon.rada.gov.ua/go/3348-12
10. Міжнародна конвенція із захисту рослин,1997 .ФАО, Рим .// https://www.eppo.int/ABOUT_EPPO/convention/EPPO_Conv_ru.pdf
11. МСФЗ № 1. Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі, 2006. ФАО, Рим.
12. МСФЗ № 2: Структура аналізу фітосанітарного ризику, 2007. ФАО, Рим.
13. МСФЗ № 3: Вказівки щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005. ФАО, Рим.
14. МСФЗ № 4: Вимоги щодо встановлення вільних зон, 1996. ФАО, Рим .
15. МСФЗ № 5: Глосарій фітосанітарних термінів, 2007.ФАО, Рим .
16. МСФЗ № 6: Вказівки щодо нагляду, 1997 .ФАО, Рим .
17. МСФЗ № 7: Система сертифікації на експорт,1997 .ФАО, Рим .
18. МСФЗ № 8: Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998 .ФАО, Рим .
19. МСФЗ № 9: Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. ФАО, Рим.
20. МСФЗ № 10: Вимоги до встановлення вільних місць ділянок виробництва, 1999. ФАО, Рим.

21. МСФЗ № 11: Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами, 2004 .ФАО, Рим. Стандарт 34 559
22. МСФЗ № 12: Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів,2001 .ФАО, Рим .
23. МСФЗ № 13: Керівництво щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. ФАО, Рим.
24. МСФЗ № 14: Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарним ризиком, 2002. ФАО, Рим.
25. МСФЗ № 15: Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в між-народній торгівлі,2002 .ФАО, Рим .
26. МСФЗ № 16: Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. ФАО, Рим.
27. МСФЗ № 17: Повідомлення про шкідливі організми, 2002. ФАО, Рим.
28. МСФЗ № 18: Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу, 2003. ФАО, Рим .
29. МСФЗ № 19: Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів, 2003.ФАО, Рим.
30. МСФЗ № 20: Вказівки щодо фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. ФАО, Рим.
31. МСФЗ № 21: Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004.ФАО, Рим.
32. МСФЗ № 22: Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів, 2005.ФАО, Рим.
33. МСФЗ № 23: Вказівки щодо огляду, 2005. ФАО, Рим.
34. МСФЗ № 24: Вказівки з встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів, 2005 .ФАО, Рим.
35. МСФЗ № 25: Транзитні вантажі,2006 .ФАО, Рим.
36. МСФЗ № 26: Встановлення вільних від плодових мух (*Tephritidae*) зон, 2006. ФАО, Рим.
37. МСФЗ № 27: Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів, 2006. ФАО, Рим.
38. МСФЗ № 28: Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів, 2007. ФАО, Рим.
39. МСФЗ № 29: Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, 2007.ФАО, Рим.
40. МСФЗ № 30: Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух (*Tephritidae*), 2008. ФАО, Рим.
41. МСФЗ № 31: Методики відбору зразків від вантажів, 2008. ФАО, Рим.
42. МСФЗ № 32: Класифікація товарів відповідно до фітосанітарного ризику, який вони представляють, 2009 .ФАО, Рим.

43. МСФЗ № 33: Вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження і мінібульби картоплі (*Solanum spp.*), призначені для міжнародної торгівлі, 2010. ФАО, Рим.

44. МСФЗ № 34: Створення і експлуатація станцій карантину рослин після ввезення, 2010. ФАО, Рим.

45. Санітарні та фітосанітарні заходи: регулювання та вирішення спорів у рамках СОТ. // Серія статей «Розуміємо ключові питання торговельної політики»

46. [www. http://bioword.ru/books.htm](http://bioword.ru/books.htm)

47. Випуск № 4.//Інтернет ресурс

http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/165x235_I_bro_4_Trade_Print.pdf

48. International Plant Protection Convention. 2015-2016 Procedure Manual Standard Setting Updated: September 2015

49. http://archives.eppo.int/WORLDWIDE/ispm.htm?utm_source=archives.eppo.org&utm_medium=int_redirect

50. http://www.rsnmurman.ru/normativnye_dokt/fitosanitarnyy_r/inve_do_kumentyu/

51. http://www.rshn-kbr.ru/?Page=standart_fito

52. https://www.eppo.int/ABOUT_EPPO/convention/EPPO_Conv_ru.pdf

